

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**Změny komoditní a teritoriální struktury
zahraničního obchodu Kazachstánu**

Diana Akhmetova

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Diana Akhmetova

Ekonomika a management

Název práce

Změny komoditní a teritoriální struktury zahraničního obchodu Kazachstánu

Název anglicky

Changes in the commodity and territorial structure of Kazakhstan's foreign trade

Cíle práce

Hlavním cílem je postihu hlavní trendů/změn zahraničního obchodu Kazachstánu, který se člení na řadu dílčích cílů : změny komoditní a teritoriální struktury ZO, dynamika exportu a importu ZO, vývoj salda ZO, vývoj otevřenosti ekonomiky vč. bezpečnostních souvislostí popř. komparace se sousedními zeměmi ap.

Metodika

Metodický přístup je založen na prezentaci teoretických přístupů, vymezení terminologického aparátu, volbě relevantní soustavy ukazatelů, výběru a volbě informačních zdrojů. Důležitou součástí metodiky je též volba srovnávaného období (dle disponibilních dat), výběr popř. porovnání vhodných databází, vymezení a volba měnových a cenových (metodických) parametrů atp.

Doporučený rozsah práce

40 – 60s.

Klíčová slova

Zahraníční obchod, Kazachstán, komoditní a teritoriální struktura, změny struktury ZO, export, import, saldo

Doporučené zdroje informací

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka České republiky 2020 = Statistical yearbook of the Czech Republic 2020*. Praha: Český statistický úřad, 2020. ISBN 978-80-250-3050-9.

FAO YEARBOOK TRADE. ISSN 0071-7126.

MENZLOVÁ, J. – BŘÍŠKOVÁ, M. – SEKAVOVÁ, H. – ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ. *Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2019 = Agrarian foreign trade yearbook 2019 : (informační studie)*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020. ISBN 978-80-7271-241-0.

Relevantní databáze – Národní statistický úřad Kazachstánu, OEC World, World Bank atd.

SAMUELSON, P A. – NORDHAUS, W D. *Ekonomie : 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

SVATOŠ, M. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA EKONOMIKY. *Ekonomika agrárního sektoru : (vybraná témata)*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2807-5.

SVATOŠ, M. *Zahraníční obchod : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 20. 6. 2022

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Změny komoditní a teritoriální struktury zahraničního obchodu Kazachstánu“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne datum odevzdání

Poděkování

Ráda bych chtěla touto cestou poděkovat prof. Ing. Miroslavu Svatošovi, CSc. za vedení, odborné rady, připomínky a konzultace v průběhu vypracování této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině za plnou podporu, trpělivost a lásku během celého studia.

Změny komoditní a teritoriální struktury zahraničního obchodu Kazachstánu

Abstrakt

Bakalářská práce na téma «Změny komoditní a teritoriální struktury zahraničního obchodu Kazachstánu» se zaměřuje na zahraniční obchod Kazachstánu v letech 2012-2021. Pro uvedenou časovou řadu je charakteristické rozšiřování obchodních a ekonomických vztahů, nové výzvy a příležitosti v důsledku účasti v globálních a regionálních integračních sdruženích. Cílem práce je analyzovat změny v komoditní a teritoriální struktuře zahraničního obchodu Kazachstánu a identifikovat hlavní trendy vývoje. Teoretická část definuje hlavní pojmy zahraničního obchodu, jejich význam a funkce. Hlavní část práce analyzuje hlavní ekonomické ukazatele Kazachstánu, vývoj dovozu, vývozu, obchodní bilanci země apod. Dalším aspektem je vlastně jeho teritoriální struktura, kde jsou analyzovány mezinárodní obchodní vztahy s hlavními partnerskými zeměmi Kazachstánu, jako Rusko, Čína, Itálie, Nizozemsko atd. Závěrečnou kapitolou praktické části bude podrobná analýza obchodních vztahů mezi Kazachstánem a Českou republikou za poslední dva roky v časovém období 2020-2021.

Klíčová slova: Zahraniční obchod, Kazachstán, komoditní a teritoriální struktura, změny struktury ZO, export, import, saldo

Changes in the commodity and territorial structure of Kazakhstan's foreign trade

Abstract

The bachelor thesis on "Changes in the commodity and territorial structure of Kazakhstan's foreign trade" is devoted to Kazakhstan's foreign trade in 2012-2021. The time series is characterized by the expansion of trade and economic relations, new challenges and opportunities as a result of participation in global and regional integration associations. The aim of the paper is to analyze changes in the commodity and territorial structure of Kazakhstan's foreign trade and identify the main trends of development. The theoretical part defines the main concepts of foreign trade, their meaning and functions. The main part of the thesis analyzes the main economic indicators of Kazakhstan, the development of imports, exports, trade balance of the country, etc. Another aspect is actually its territorial structure, where international trade relations with the main partner countries of Kazakhstan, such as Russia, China, Italy, the Netherlands, etc. are analyzed. The final chapter of the practical part will be a detailed analysis of trade relations between Kazakhstan and the Czech Republic for the last two years in the time period 2020-2021.

Keywords: Foreign trade, Kazakhstan, commodity and territorial structure, changes in OC structure, exports, imports, balance

Obsah

1	ÚVOD	10
2	Cíl práce a metodika	12
2.1	Cíl práce	12
2.2	Metodika	12
2.2.1	Indexy	13
2.2.2	Analýza časových řad	15
3	Přehled řešené problematiky	18
3.1	Zahraniční obchod	18
3.1.1	Definice a struktura zahraničního obchodu	18
3.1.2	Teorie zahraničního obchodu	19
3.1.3	Stanovení rovnovážné ceny	19
3.1.4	Ukazatele zahraničního obchodu	22
3.1.4.1	Export.....	22
3.1.4.2	Import.....	23
3.1.4.3	Obrat zahraničního obchodu	23
3.1.4.5	Saldo zahraničního obchodu	24
3.1.5	Analýza zahraničního obchodu	24
3.1.5.1	Tempo růstu vývozu	24
3.1.5.2	Kvóty.....	25
3.1.6	Teritoriální a komoditní struktura	25
3.1.6.1	Teritoriální struktura	25
3.1.6.2	Komoditní struktura	27
3.2	Platební bilance	28
3.2.1	Definice platební bilance	28
3.2.2	Struktura platební bilance	29
3.2.3	Obchodní bilance	30
3.2.4	Vztah mezi obchodní bilancí a směnným kurzem.	31
3.3	Zahraničně-obchodní politika Kazachstánu	32
3.4	Ceny CIF, FOB, stanovení tržní ceny ropy	33
3.4.1	Ceny CIF	33
3.4.2	Vyplaceně na loď (FOB).....	33
3.4.3	Metodika stanovení transakční (tržní) ceny ropy.....	34
4	Vlastní práce	35
4.1	Dynamika vývoje ekonomických ukazatelů	35
4.1.1	Vývoj rovnovážného měnového kurzu dolaru USD/Kazašský tenge v letech 2012-2021.....	35
4.1.2	Vývoj HDP v Kazachstánu v letech 2012-2021 v amerických dolarech.....	36
4.1.3	Vývoj HDP v Kazachstánu v letech 2012-2021 v národní měně	38

4.2 Dynamika zahraničního obchodu Kazachstánu v letech 2012-2021	39
4.2.1 Vývoj celkového obrátu v letech 2012-2021	39
4.2.2 Vývoj exportu v letech 2012-2021	40
4.2.3 Vývoj importu v letech 2012-2021	42
4.2.4 Vývoj salda v letech 2012-2021	44
4.3 Teritoriální struktura zahraničního obchodu Kazachstánu v letech 2012-2021	47
4.3.1 Nejvýznamnější partneři v 2012-2021	47
4.3.2 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Ruskem v letech 2012-2021	48
4.3.3 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Čínou v letech 2012-2021.....	50
4.3.4 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Itálií v letech 2012-2021	52
4.3.5 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Nizozemskem v letech 2012-2021	53
4.3.6 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Korejskou republikou v letech 2012-2021	55
4.4 Podrobná analýza vzájemného obchodu mezi Kazachstánem a Českou Republikou v letech 2020-2021	56
5 Závěr	61
6 Seznam použitých zdrojů	64
7 Seznam obrázků, tabulek, grafů a použitých zkratk	66
7.1 Seznam obrázků	66
7.2 Seznam tabulek	66
7.3 Seznam grafů	66
7.4 Seznam použitých zkratk	67
8 Přílohy	68

1 ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si toto téma vybrala z několika důvodů. Jedním z nejzřejmějších je, že Kazachstán je moje rodná země. Jako budoucí odborník chci přispět k rozvoji hospodářství své země. Toto téma mě skutečně zajímá a v této práci se budu zabývat všemi aspekty zahraničního obchodu Kazachstánu z ekonomického hlediska, přičemž využiji všech znalostí, které jsem získala na této univerzitě, a zároveň je podpořím statistickými údaji převzatými z národních webových stránek a zpráv o zemi.

Zahraniční obchod je nejrozvinutější a nejtradičnější formou mezinárodních hospodářských vztahů. Přibližně 80 % celkového objemu mezinárodních ekonomických vztahů tvoří obchod. Obchod se zbožím je součástí mezinárodního obchodu a představuje specifickou formu výměny zboží mezi prodávajícími a kupujícími z různých zemí a hraje důležitou roli pro každou zemi. Závisí na něm hospodářský úspěch země. Žádná země nemůže dobře fungovat, pokud je izolována od globální ekonomiky.

Zahraniční obchod je pro Kazachstán stejně jako pro mnoho jiných zemí velmi důležitý. Je to nezbytné pro realizaci tržních reforem v zemi, pro formování postavení země v mezinárodní dělbě práce, pro stanovení nejefektivnějších forem a směrů využití ekonomického potenciálu země. Zahraniční obchod navíc slouží nejen jako hlavní zdroj pro získávání devíz, ale také jako nezbytná pobídka pro větší produkci zboží na vývoz. Úspěšný rozvoj tohoto typu spolupráce do značné míry závisí na rozvoji podnikání v zemi, která prostřednictvím zahraničního obchodu získává zkušenosti ze zahraničního obchodu, rozvoji dovozu potřebného zboží do Kazachstánu a zvýšení konkurenceschopnosti vývozu.

Přestože je Kazachstán poměrně mladou zemí, na světovém trhu se rozvíjí dostatečně rychle a díky velkým zásobám přírodních zdrojů má obrovský potenciál. Kazachstán je navíc v poslední době mladým členem mnoha mezinárodních obchodních organizací a jeho vstup do takových organizací, jako je WTO, celní unie EAEU, je potenciální příležitostí ke zvýšení efektivity zahraničněobchodních aktivit a zároveň vytváří potřebu studovat a zdokonalovat mechanismus účasti a perspektivy zahraničněobchodní politiky země v novém prostředí.

Bakalářská práce je vlastně zaměřena na analýzu struktury zahraničního obchodu Republiky Kazachstán, jeho teritoriální a komoditní strukturu. Teoretická část se věnuje definici a významu zahraničního obchodu, vysvětlení hlavních ekonomických pojmů (export, import atd.), a také bude popsána podrobná charakteristika Kazachstánu, geografická poloha a ekonomické údaje (HDP, HDP na 1 obyvatele, měnový kurz). Praktická část se bude zabývat analýzou vývoje kazašského zahraničního obchodu, jak se měnily trendy teritoriálně a komoditně, identifikování klíčových prvků v obchodních vztazích s partnerskými zeměmi jako Rusko, Čína, Itálie, Česká Republika atd. Na základě metod analýzy indexů a časových řad, a také komparace vybraných ekonomických ukazatelů (HDP na jednoho obyvatele, státní rozpočet, platební bilance) bude zhodnocena závislost uvedených zemí v rámci obchodu. Vybrané ukazatele budou porovnány od roku 2012 do 2021. Statistické údaje použité v práci, týkající se zahraničního obchodu Kazachstánu a zahraničních partnerů, jsou z největší míry čerpány z dat zveřejněných na stránkách Národního statistického úřadu, Analytického obchodního portálu Kazachstánu, další statistické údaje byly čerpány ze zahraničních oficiálních zdrojů, jako je WTO The World Bank Statistics.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je provést analýzu vývoje zahraničního obchodu Kazachstánu, včetně analýzy teritoriální a komoditní struktury, dále identifikace nejvýznamnějších změn zahraničního obchodu Kazachstánu. Dále za cíl je rovněž prozkoumat současný stav vzájemného obchodu, porovnat jejich ekonomické ukazatele a perspektivy rozvoje zahraničně-obchodních vztahů s partnerskými zeměmi, včetně zemí SNS, České republiky, Číny, Itálie atd.

K dosažení tohoto cíle je třeba vyřešit následující úkoly:

- zvážit podstatu a hlavní směry zahraničněobchodních vztahů;
- analyzovat zahraniční obchodní vztahy a jejich typy;
- charakterizovat situaci zahraničního obchodu v Kazachstánu v současné fázi;
- srovnat ekonomické ukazateli s partnerskými zeměmi
- definovat komoditní složku vzájemného obchodu mezi těmito zeměmi a její množství v každém časovém období.
- posoudit možné perspektivy rozvoje zahraničně-obchodních vztahů Kazachstánu s jeho partnery v moderních podmínkách.

Předmětem výzkumu je nejprve zahraniční obchod Kazachstánu jako součást fungování ekonomiky a dále jsou statistické údaje partnerských zemí. Mezi hlavní zkoumané ukazatele bude patřit import, export, obchodní bilance nebo HDP. Vybrané ukazatele budou analyzovány od roku 2012 do 2021.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na dvě základní části, a tedy na přehled řešené problematiky a vlastní práci.

První část se věnuje teoretickým východiskům dané problematiky. Tato část se zabývá pojmem, strukturou, hlavními ukazateli zahraničního obchodu Kazachstánu pomocí vyjadřování indexů a metodou analýzy časových řad a místem Kazachstánu ve světové ekonomice.

Druhá kapitola analyzuje dynamiku zahraničního obchodu Kazachstánu v období 2012-2021, porovnává ukazatele s partnerskými zeměmi, analyzuje komoditní strukturu vzájemného obchodu a perspektivy rozvoje zahraničního obchodu, a to jak samostatně v Kazachstánu, tak ve vztazích s ostatními zeměmi.

Statistická data použita v této práci byla získána z databází Národního statistického úřadu Kazachstánu, Světové Banky a seříděna do jednotlivých tabulek a grafů.

2.2.1 Indexy

Indexy vyjadřují změnu kvantitativního znaku u dané (nebo může být u více) jednotky během daného časového intervalu. V této práci složkami jsou ukazatele zahraničního obchodu Kazachstánu od roku 2012 do 2021. Budu používat bazické a řetězové indexy.

- **Bázický index** – těmto indexům se také říká indexy se stejným základem. Pomocí bázických indexů je možné porovnat časové řady a analyzovat podrobně vývojové trendy. V porovnání bude jedno období považováno za základní, které se bude porovnávat s veličinou v běžných obdobích.

Index základní ukazuje na kolik procent se změnila veličina v běžném období, tj. v následném roce, měsíci, čtvrtletí, pololetí aj. oproti veličině v základním období, tj. prvním uvedeném roce, měsíci, čtvrtletí, pololetí aj.

Výpočet indexu bazického:

Hodnotu v prvním uvedeném období (základním) položíme 100 %, neboli 1.

Hodnotu v dalším období (běžném) počítáme podle vztahu:

$$\frac{\text{hodnota v období, kde se nacházíme}}{\text{hodnota v prvním období}} \cdot 100 \%$$

- **Řetězový index** – tento index je velmi podobný indexu bázickému. Rozdílem zde ale je, že vůči sobě se porovnávají po sobě následující hodnoty daného sledovaného jevu. Dané období je porovnáváno s předchozím obdobím. Řetězovým indexům se také říká indexy s pohyblivým základem.

Index řetězový ukazuje na kolik procent se změnila veličina v běžném období, tj. v následném roce, měsíci, čtvrtletí, pololetí aj. oproti veličině v základním období, tj. předchozím roce, měsíci, čtvrtletí, pololetí aj.

Výpočet indexu řetězového:

Hodnotu v prvním uvedeném období nedefinujeme, dáme křížek „×“. • Hodnotu v dalším období (běžném) počítáme podle vztahu:

$$\frac{\text{hodnota v období, kde se nacházíme}}{\text{hodnota v předchozím období}} \cdot 100 \%$$

- **Tempo přírůstku.** Index tempo přírůstku či úbytku ukazuje o kolik procent se změnila veličina v běžném období, tj. v následném roce, měsíci, čtvrtletí aj. oproti veličině v základním období, tj. předchozím uvedeném roce, měsíci, čtvrtletí aj.

Výpočet tempa přírůstku:

Hodnotu v prvním uvedeném období nedefinujeme, dáme křížek „×“. • Hodnotu v dalším období (běžném) počítáme podle vztahu:

$$\frac{\text{hodnota v období, kde se nacházíme} - \text{hodnota v předchozím období}}{\text{hodnota v předchozím období}}$$

Jednodušší způsob výpočtu tempa přírůstku v % je, že od indexu řetězového v % v daném období odečteme 100 %:

$$\text{tempo přírůstku v \%} = \text{index řetězový v \%} - 100 \%$$

Z výsledků bázičických a řetězových indexů se vytváří časové řady. Budou prezentovány pomocí tvaru procentuální částkou (po vynásobení výsledku hodnotou 100) a budou zobrazovány se pomocí tabulek nebo grafů¹

¹ Analýza trendů. *Komplexní služby pro podnikatele* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.altaxo.cz/provoz-firmy/management/rizeni-podniku/analyza-trendu>

2.2.2 Analýza časových řad

Pod pojmem časová řada jsou určena data (výsledky pozorování), která jsou chronologicky uspořádána, např. seismický záznam v geofyzice, řada nejvyšších (nejnižších) denních teplot v meteorologii, vývoj koncentrace nečistot v ekologii, změny počtu jedinců nějaké populace v demografii, vývoj rozvodovosti v sociologii nebo vývoj cen v ekonomii. Jsou přitom na mysli tzv. statistické (stochastické) řady, které jsou zatíženy nejistotou, nikoliv řady deterministické, jejichž chování lze jednoznačně popsat nějakým matematickým vzorcem. Jestliže vyjdeme z teorie náhodných procesů, můžeme říci, že časová řada představuje konkrétní realizaci odpovídajícího náhodného (stochastického) procesu (Křivý, 2012).

Cílem analýzy časové řady je určení modelu (mechanismu), podle něhož jsou generována sledovaná data. Znalost tohoto modelu umožňuje předpovídat budoucí vývoj systému a do jisté míry i řídit a optimalizovat chování systému vhodnou volbou vstupních parametrů a počátečních podmínek.

Základní přístupy k analýze časových řad

Volba přístupu k analýze (výběr metody) závisí na celé řadě faktorů: účelu analýzy, typu sledované časové řady, zkušenostech statistika, jakož i dostupnosti výpočetní techniky a statistického software.

V této části je stručná charakteristika čtyř nejčastěji používaných přístupů k analýze časových řad. Uvažujme časovou řadu

Y, Y, \dots, Y .

A. Dekompozice časové řady

Princip tohoto přístupu je velmi jednoduchý. Časová řada se rozkládá na čtyři základní složky, jimiž jsou trend (Tr), sezónní složka (Sz), cyklická složka (C) a náhodná (reziduální) složka (ϵ). To znamená, že časovou řadu chápeme jako trend, na který se „nabalují“ periodické složky (sezónní a cyklická složka) a náhodná složka (nejčastěji bílý šum).

Dekompozice (rozklad) časové řady je dvojího typu:

a) aditivní ve tvaru

$$Y_t = Tr_t + Sz_t + C_t + \epsilon_t,$$

kdy všechny složky se měří ve stejných jednotkách jako Y_t ,

b) multiplikativní ve tvaru

$$Y_t = T r_t S z_t C_t \varepsilon_t,$$

kdy pouze trendová složka je měřena ve stejných jednotkách jako Y_t a ostatní složky jsou bezrozměrné veličiny.

Trend reprezentuje dlouhodobé změny v průměrném chování řady (dlouhodobý růst nebo pokles, popř. dlouhodobá konstantní úroveň); je způsoben faktory, jež působí systematicky, tj. ve stejném směru.

Sezónní složka představuje periodické změny, které se odehrávají v průběhu roku a každý rok se opakují. Tyto změny zpravidla souvisejí se střídáním ročních období (jaro, léto, podzim a zima). Pro studium sezónních vlivů se doporučuje pracovat s řadami měsíčních, nejvýše kvartálních měření.

Cyklická složka je jako fluktuace kolem trendu, při nichž se pravidelně střídají fáze růstu s fázemi poklesu. Délka cyklu i intenzita jednotlivých fází se přitom mohou v průběhu času měnit. Příčiny vedoucí ke vzniku cyklické složky lze zpravidla jen těžko identifikovat.

Náhodná (reziduální) složka představuje náhodné fluktuace, jež nemají systematický charakter. Zahrnuje též chyby měření, chyby ve statistickém zpracování dat (např. zaokrouhlovací chyby). Často se předpokládá, že má náhodná složka charakter bílého šumu, tj. že je tvořena hodnotami nezávislých náhodných veličin s nulovou střední hodnotou a nějakým konstantním rozptylem.

Dekompoziční metody pracují pouze se systematickými složkami (trend, sezónní a cyklická složka), přitom se zpravidla využívá metod regresní analýzy.

B. Boxova-Jenkinsova metodologie

U tohoto přístupu se zpravidla předpokládá, že časová řada je slabě stacionární. Základním prvkem při konstrukci modelu je reziduální složka. Uvedeme dva typické příklady modelu:

- model klouzavých součtů 1. řádu ve tvaru

$$Y_t = \varepsilon_t + k\varepsilon_{t-1},$$

kde k je nějaká reálná konstanta a ε_t reprezentuje tzv. bílý šum;

- autoregresní model 1. řádu definovaný předpisem

$$Y_t = \varepsilon_t + kY_{t-1}.$$

Boxova-Jenkinsova metodologie umožňuje modelovat i časové řady s výrazným trendovým a/nebo sezónním charakterem, přičemž trendová i sezónní složka mohou být (na rozdíl od dekompozice) modelovány stochasticky.

Boxovy-Jenkinsovy modely jsou mnohem flexibilnější než modely dekompoziční, což znamená, že se lépe adaptují na změny v průběhu časové řady.

Základním matematickým nástrojem pro analýzu časové řady jsou v tomto případě **metody korelační analýzy**, které umožňují zkoumat závislosti mezi jednotlivými pozorováními dané časové řady.

C. Lineární kauzální (faktorové) modely

Takové modely, běžné v ekonometrii, jsou zpravidla konstruovány tak, že se hodnoty sledované časové řady vysvětlují pomocí jiných, tzv. **faktorových časových řad**. Níže je uveden jednoduchý ekonometrický model ve tvaru

$$C_t = \alpha + \beta C_{t-1} + \gamma X_t + \delta P_t + \varepsilon_t.$$

V uvažovaném modelu se výdaje C_t obyvatelstva na nákup spotřebního zboží v roce t vysvětlují pomocí těchto výdajů C_{t-1} v roce bezprostředně předcházejícím a navíc pomocí peněžních příjmů X_t obyvatelstva a cenového indexu P_t spotřebního zboží v roce t . (α, β, γ a δ jsou parametry modelu a ε_t značí bílý šum.) V této oblasti se používají především metody regresní analýzy.

D. Spektrální analýza časových řad

Zkoumaná časová řada se považuje za nekonečnou lineární kombinaci sinusových a kosinusových funkcí s různými amplitudami a frekvencemi. Pomocí speciálních statistických nástrojů (např. periodogram) je možno získat představu o intenzitě zastoupení jednotlivých frekvencí v časové řadě. Ve spektrální analýze časových řad se využívá především Fourierovy analýzy²

² KŘIVÝ, Ivan. *Analýza časových řad*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2012. ISBN CZ.1.07/2.2.00/28.0245.

3 Přehled řešené problematiky

Tato část se věnuje popisu jednotlivých termínů, jako například zahraniční obchod, komoditní a teritoriální struktura zahraničního obchodu Kazachstánu, platební bilance, dovoz, vývoz, vysvětluje na jaké úrovni bude stanovena rovnovážná cena na světovém trhu a popisuje ekonomické ukazatele v zahraničním obchodě.

3.1 Zahraniční obchod

3.1.1 Definice a struktura zahraničního obchodu

Zahraniční obchod je výměna zboží jedné země s jinými zeměmi, která se skládá z vývozu (exportu) a dovozu (importu) výrobků. Probíhá především prostřednictvím tržních transakcí, které jsou formalizovány smlouvami o zahraničním obchodu. Zahraniční obchod je hlavní a historicky nejvýznamnější formou mezinárodních hospodářských vztahů.

Zahraniční obchod je regulován státem. K tomuto účelu se používají takové prostředky, jako je udělování licencí, celní tarify, kontingentace, přímé a nepřímé dotace a další způsoby.

V současných podmínkách se zahraničního obchodu účastní všechny subjekty světové ekonomiky. To vychází z mezinárodní dělby práce. Zdokonalení zmíněné dělby práce (individuální, soukromé a všeobecné) a intenzivní rozvoj mezinárodní specializace dávají vzniknout různým směrům a formám mezinárodního obchodu. Je ovlivněna zejména vědeckotechnickou revolucí.

Míra účasti jednotlivých národních ekonomik na zahraničním obchodu je dána úrovní rozvoje oběhu zboží a výroby zboží. Počátky výroby a oběhu zboží lze vysledovat až k otrokářskému systému. Vzhledem k převažujícímu samozásobitelskému hospodářství v předkapitalistických zemích se však na veškeré výrobě podílela jen malou měrou. Právě rozvoj tržního hospodářství a produkce zboží byl silným impulsem pro rozvoj zahraničního obchodu. Čím rozvinutější je tržní hospodářství, tím větší roli hraje mezinárodní obchod, tím aktivnější je účast národních ekonomik na dynamice dovozu a vývozu.

Hlavními předměty zahraničního obchodu jsou: zboží, služby, informace a intelektuální vlastnictví. Tato skladba předmětů obchodu se vztahuje jak na zahraniční, tak na tuzemský obchod.

3.1.2 Teorie zahraničního obchodu

Analýza specifických problémů otevřené ekonomiky obvykle začíná zahraničním obchodem jako nejdůležitější formou mezinárodních ekonomických vztahů. Zde se úzce prolíná makro přístup z hlediska dopadu zahraničního obchodu na úroveň výroby, zaměstnanosti, cen a dalších proměnných a mikro analýza trhů jednotlivých statků zapojených do mezinárodní směny z hlediska přínosů a ztrát ekonomických subjektů plynoucích z liberalizace zahraničního obchodu.

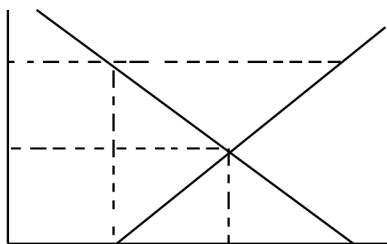
V makroekonomické analýze jsme se již setkali s problémy otevřené ekonomiky. Objem vývozu a dovozu tak, jak víme, může přímo ovlivnit výši HDP, zaměstnanost a další makroekonomické ukazatele, jakož i celkovou makroekonomickou rovnováhu. Zvýšená produkce v exportních odvětvích v důsledku zvýšené poptávky po domácím zboží v zahraničí zvyšuje HDP země. Naopak zvýšení dovozu odvádí část domácí poptávky ke zboží vyráběnému v jiných zemích a snižuje tak motivaci k domácí výrobě, což může vést k poklesu HDP. Podle keynesiánského modelu se dopad vývozu a dovozu (nebo čistého vývozu) na výši důchodu v ekonomice odhaduje s přihlédnutím k multiplikačnímu efektu, podobně jako dopad ostatních výdajů.

3.1.3 Stanovení rovnovážné ceny

Struktura zahraničního obchodu obecně představuje souhrn nabídky a poptávky na světovém trhu. Stejně důležitá je otázka, na jaké úrovni bude stanovena rovnovážná cena na světovém trhu, protože zde se jedná o vyčíslení konkrétního přínosu, který má daná země ze specializace a mezinárodní výměny.

Abychom tuto otázku mohli zodpovědět, porovnejme podmínky nabídky a rovnováhy například na trhu s komoditou X v obchodních zemích.

Předpokládejme, že země B má komparativní výhodu ve výrobě zboží X a při neexistenci zahraničního obchodu je poměr domácích cen stanoven na $1X=0,5Y$ (obrázek 1).

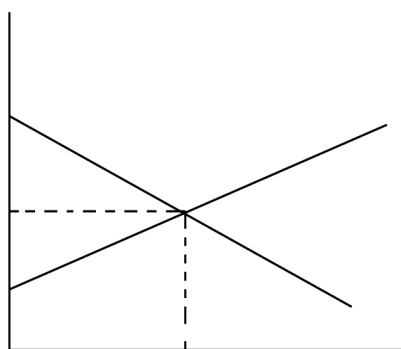

Obrázek 1 Země B

Země A by neměla podobný poměr cen: $1X=2Y$. Je zřejmé, že země B bude do země A vyvážet relativně levné zboží X.

Křivka poptávky na světovém trhu (D_m) po komoditě X vychází z hodnoty přebytku poptávky v zemi A při cenách nižších než vnitřní rovnovážná cena ($2Y$ za $1X$). Křivka nabídky na světovém trhu (S_x) je odvozena z hodnoty přebytku nabídky v zemi B při cenách vyšších než vnitřní rovnovážná cena ($0,5Y$ za $1X$).

Existuje pouze jedna cenová hladina, při níž se poptávka po komoditě X na světovém trhu rovná nabídce (obrázek 2).

Obrázek 2 Světový trh s komoditou X

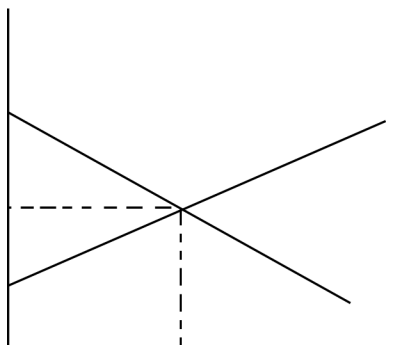
Bude to cena $1Y$ za $1X$, při níž se přebytek poptávky po zboží X v zemi A rovná přebytku nabídky tohoto zboží v zemi B.

Celkový výsledek navázání obchodních vztahů lze shrnout určením zisků a ztrát pro výrobce a spotřebitele v obou zemích a pro světovou ekonomiku jako celek.

V zemi A se po snížení cen z $2Y$ na $1Y$, tj. na světovou úroveň, zvýší plocha spotřebitelského přebytku (c) o plochu $(a+b+d)$ a bude činit celkem $(a+b+d+c)$. Výrobci zboží X v zemi A utrpí ztráty odpovídající ploše (a) , protože v uzavřené ekonomice se zisk výrobců rovnal ploše $(a+e)$, zatímco po navázání obchodních vztahů, poklesu cen a snížení domácí výroby ze $40X$ na $20X$ to byla pouze plocha (e) . Spotřebitelé v zemi A tedy měli zisk rovný ploše $(a+b+d)$, zatímco výrobci utrpěli ztrátu rovnou (a) . Výsledkem je, že čistý zisk pro zemi jako celek byl $(a+b+d)-(a)=(b+d)$. Pro zjednodušení analýzy přijmeme tvrzení, že jednotky ztráty výrobce a zisku spotřebitele jsou stejné.

Podobně v zemi B ztrácejí spotřebitelé po zvýšení cen na světovou cenovou hladinu část spotřebitelského přebytku rovnající se ploše $(h+f)$, zatímco výrobci získávají plochu $(h+i+f)$ v důsledku zvýšení cen a rozšíření výroby. Čistý zisk pro zemi je: $(h+i+f)-(h+f)=(i)$.

Světová ekonomika jako celek tak získává $(b+d+f)$ (obrázek 3).

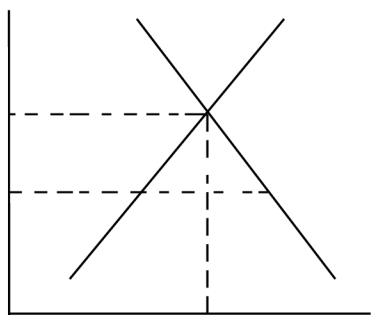

Obrázek 3 Světový trh s komoditou X

Rozdělení dávek mezi jednotlivé země závisí na. Do jaké míry se mění domácí ceny v důsledku navázání obchodních vztahů. Větší výhody má ta země, jejíž ceny se změnily více. To se odráží v pravidle rozdělování přínosů, které říká, že přínosy ze zahraničního obchodu se rozdělují přímo úměrně změnám cen v obou zemích. Pokud se relativní ceny v zemi A změnily o D % a v zemi B o S % (v procentech ceny na světovém trhu), pak platí, že

$$\frac{\text{Zisk země A}}{\text{Zisk země B}} = \frac{D\%}{S\%} \quad (1)$$

Větší zisk získá země, která má nejnižší cenovou elasticitu nabídky a poptávky. V našem příkladu je to země A (obrázek 4).

Obrázek 4 Země A

V souvislosti s problémem rozdělování přínosů ze zahraničního obchodu je pro ekonomy zajímavá analýza dynamiky vývozních a dovozních cen jednotlivých zemí. K tomuto účelu slouží ukazatel "stav obchodu".

Je definován jako poměr indexů vývozních a dovozních cen a počítá se pro celý soubor vývozu a dovozu.

$$T = \frac{P_x}{P_m} \quad (2)$$

kde T - "obchodní podmínky";

P_x - index vývozních cen;

P_m - index dovozních cen.

Zvýšení tohoto ukazatele se obvykle označuje jako "zlepšení" obchodních podmínek. Její dynamika by však měla být analyzována společně s údaji o změnách objemu obchodu a důvodech cenových změn.

3.1.4 Ukazatele zahraničního obchodu

Míra účasti země na mezinárodním obchodu je dána její výkonností v zahraničním obchodě. Čím vyšší jsou tyto ukazatele, tím efektivnější je hospodářský rozvoj dané země a tím více ovlivňuje globální hospodářské procesy probíhající ve světové ekonomice.

Zahraniční obchod se měří pomocí pojmů jako export, import a obrat zahraničního obchodu.

3.1.4.1 Export

Export je proces vývozu výrobků ze země za účelem jejich prodeje a dosažení zisku.

Existují následující typy vývozu:

- a) vývoz produktů vyrobených a zpracovaných v dané zemi;
- b) vývoz polotovarů nebo surovin ke zpracování v zahraničí pod celním dohledem a s podmínkou jejich vrácení;
- c) reexport je vývoz výrobků, které již byly dovezeny ze zahraničí;
- d) dočasný vývoz domácích nebo zahraničních výrobků do zahraničí (např. na veletrhy nebo výstavy);
- e) vývoz zboží v rámci nadnárodních společností.

3.1.4.2 Import

Import je proces dovozu zboží do země ze zahraničí.

Import se klasifikuje stejně jako vývoz:

- a) dovoz vyrobeného a zpracovaného zboží dovážející země do země;
- b) dovoz polotovarů nebo hotových výrobků určených ke zpracování v dané zemi s tím, že mají být vráceny do zahraničí;
- c) reimport - dovoz domácích výrobků ze zahraničí, které byly dříve dovezeny;
- d) dočasný dovoz zboží za účelem jeho prodeje na veletrzích nebo výstavách;
- e) dovoz zboží v rámci nadnárodních společností.

3.1.4.3 Obrat zahraničního obchodu

Součet dovozu a vývozu tvoří obrat zahraničního obchodu země. Vypočítá se podle vzorce:

$$\text{Obrat} = X + M$$

kde X- export;

M-import

Obrat zahraničního obchodu země se měří v hodnotových jednotkách, nikoli v naturálních, protože může zahrnovat zcela odlišné zboží. Součet vývozu a dovozu stejnorodého zboží lze samozřejmě měřit ve fyzických jednotkách (tuny, metry, barely).

Obrat zahraničního obchodu nezahrnuje vývoz zboží jako pomoc jiným zemím z jakéhokoli důvodu nebo neobchodní transakce.³

Obrat zahraničního obchodu v Kazachstánu se počítá striktně za kalendářní období, bez ohledu na to, kdy je naplánován dovoz a vývoz.

³ I.B. Světové hospodářství. M: EURASIJSKÉ HOSPODÁŘSKÉ SDRUŽENÍ, 2009. - str.

3.1.4.5 Saldo zahraničního obchodu

Bilance zahraničního obchodu je rozdíl mezi vývozem a dovozem za dané období. To lze lépe vidět ve vzorci (2)

$$\text{Saldo} = X - M$$

kde X- export;

M-import

Bilance zahraničního obchodu může být samozřejmě kladná (vývoz převyšuje dovoz) nebo záporná (dovoz převyšuje vývoz), ale téměř nikdy se nerovná nule. Tato situace odhaluje pojem obchodní bilance země. Záporné saldo obchodní bilance tedy vede k obchodnímu deficitu, zatímco kladné saldo k obchodnímu přebytku⁴

3.1.5 Analýza zahraničního obchodu

Zahraniční obchod je efektivně analyzován pomocí vlastního systému ukazatelů.

3.1.5.1 Tempo růstu vývozu

Existuje ukazatel **tempa růstu světového vývozu**. Jeho výpočet je uveden ve vzorci:

$$G = \frac{\text{HDP}_t - \text{HDP}_{t-1}}{\text{HDP}_{t-1}} \times 100 \quad (\text{v } \%)$$

Kde, G - tempo ekonomického růstu

HDP - hrubý domácí produkt

t – čas

Významnou roli ve zrychlení tempo růstu světového obchodu sehrálo také aktivní zapojení nových skupin zemí, které byly dříve ekonomicky zaostalé. Mnohé z nich se po získání nezávislosti pustily do industrializace, což vedlo k nárůstu dovozu strojů a zařízení z průmyslově vyspělých zemí.

⁴ I.B. Světové hospodářství. M: EURASIJSKÉ HOSPODÁŘSKÉ SDRUŽENÍ, 2009. - str 360.

3.1.5.2 Kvóty

Existují také ukazatele, které popisují závislost hospodářského rozvoje země na zahraničním obchodu, a to **vývozní a dovozní kvóty**.

Vývozní kvóta je maximální množství a druhů výrobků, které vláda povoluje různým firmám a podnikům vyvážet ze země.

Dovozní kvóta je maximální množství a druhů výrobků, které smí vláda dovést do země ze zahraničí.

- Dovozní kvóta je nástroj obchodního ochránářství, drží ceny nahoře.
- Omezení importu bývá praktikováno prostřednictvím vydávání licencí vybraným firmám.
- Dovozní kvóta zvyšuje domácí cenu zboží, neboť kvůli omezení importů dojde k převisu poptávky nad nabídkou.
- Stanovením kvóty na konkrétní druh zboží se přesně stanoví jeho maximální množství, které může být importéry za určitý časový úsek.

Důvody pro uvalení kvóty:

- ochrana domácích výrobců před zahraniční konkurencí
- pokles importů
- vyspělé země užívají kvóty především u zemědělské produkce X rozvojové země
- u průmyslové produkce (aby stimulovaly rozvoj vlastního průmyslu).
- překročení kvóty by vedlo ke snížení ceny a část produkce by byla neprodejná

3.1.6 Teritoriální a komoditní struktura

Struktura mezinárodního obchodu se obvykle posuzuje z hlediska jeho teritoriálního rozložení (geografická struktura) a komoditního obsahu (zbožová struktura).

3.1.6.1 Teritoriální struktura

Geografická struktura mezinárodního obchodu je rozdělení obchodních toků mezi jednotlivé země a skupiny zemí, ať už teritoriálně nebo institucionálně rozlišené. Teritoriální geografická struktura obchodu obvykle shrnuje mezinárodní obchod zemí patřících do jedné části světa (Afrika, Asie, Evropa) nebo do souhrnné skupiny zemí (průmyslové země, rozvojové země). Organizační geografická struktura ukazuje rozdělení mezinárodního obchodu buď mezi země patřící do samostatných integračních a jiných obchodně-politických

uskupení (země Evropské unie, země SNS, země ASEAN), nebo mezi země zařazené do určité skupiny podle určitého analytického kritéria (země vyvážející ropu, země čistých dlužníků).

Od roku 2015 se Kazachstán stal 162. členem Světové obchodní organizace, což svědčí o jeho integraci do světového obchodu. Za tímto účelem byla reformována legislativa v oblasti daňové politiky, cel, kontroly měny a ochrany práv duševního vlastnictví. Hlavním úkolem vstupu do WTO byla harmonizace celních sazeb v rámci EAEU. Tyto nesrovnalosti však byly vyřešeny bilaterálními dohodami mezi Kazachstánem a členy WTO i se zeměmi EAEU. V rámci EAEU nyní platí nový celní kodex, který vstoupil v platnost 1. ledna 2018. Za tímto účelem byla reformována legislativa v oblasti daňové politiky, cel, kontroly měny a ochrany práv duševního vlastnictví. Hlavním úkolem vstupu do WTO byla harmonizace celních sazeb v rámci EAEU. Tyto nesrovnalosti však byly vyřešeny bilaterálními dohodami mezi Kazachstánem a členy WTO i se zeměmi EAEU. V rámci EAEU nyní platí nový celní kodex, který vstoupil v platnost 1. ledna 2018.

Zahraniční hospodářské vztahy Kazachstánu jsou v současné době velmi diverzifikované. Kazachstán, který je vnitrozemskou zemí, obchoduje s více než 120 zeměmi světa. Země provádí aktivní a cílevědomou zahraniční hospodářskou politiku, díky níž je kazašská ekonomika otevřená mezinárodním institucím. V posledních letech Kazachstán tradičně rozvíjí tři hlavní oblasti zahraničně ekonomické činnosti - se zeměmi EU, EAEU a Čínou.

Eurasijská ekonomická unie (zkratka EAEU), případně též Eurasijský hospodářský svaz (EAHU), zkracováno Eurasijská unie (EEU), je ekonomická unie sdružující Bělorusko, Ruskou federaci, Kazachstán, Arménii a Kyrgyzstán. Dohoda o vzniku unie, jejíž účelem je přispívat k užší integraci členských zemí, byla podepsána dne 29. května 2014 v Astaně prezidenty tří států – Ruska, Běloruska a Kazachstánu, přičemž v říjnu se připojila i Arménie. V platnost dokument vstoupil 1. ledna 2015⁵

⁵ Eurasijská ekonomická unie. *Eurasijská ekonomická unie*[online]. 2023. Dostupné z: <https://eec.eaeunion.org/>

3.1.6.2 Komoditní struktura

Zahraniční obchod se zbožím je dovoz a/nebo vývoz zboží. Zbožím jako předmětem zahraničně obchodní činnosti jsou movité věci, nemovitým majetkem jsou lodě - letecká, námořní, vnitrozemská a smíšená (říčňě-mořská) plavba a kosmické objekty, jakož i elektrická energie a jiné druhy energie. Vozidla používaná v rámci mezinárodních přepravních smluv se však za zboží nepovažují.

Zboží jsou ztělesněné předměty zahraniční obchodní směny, tzv. "viditelné zboží". Zboží, které je produktem materiální výroby, hraje důležitou roli jak pro národní zahraniční obchod, tak pro mezinárodní obchod.

Pokud se zahraniční obchod posuzuje z hlediska typů průmyslových odvětví, na která se zaměřuje, lze rozlišit hlavní typy výrobků:

- suroviny (těžené nerosty);
- zemědělské produkty;
- stavební materiály;
- potravinářské výrobky; zpracované potravinářské výrobky
- chemické výrobky a farmaceutické přípravky;
- výrobky lehkého průmyslu (oděvy, nábytek, hračky atd.);
- výrobky těžkého průmyslu (vozidla, obráběcí stroje, letadla a lodní doprava);
- high-tech zařízení (elektronika, polovodičové čipy, lékařské vybavení);
- elektřina;
- výzbroj;
- služby (finanční, poradenské, cestovní, inženýrské)

Klasifikace zboží, podle které budu vyhodnocovat údaje v tomto článku, se dělí na následující:

- Suroviny (ropa, plynový kondenzát, zemní plyn atd.)

Suroviny zahrnují tyto dvě hlavní kategorie: Komodity dostupné v přírodním prostředí a z něj získávané. Jedná se především o minerální paliva, ropu, plynový kondenzát, zemní plyn, rudy, jiné nerosty a dřevo.

- Nesuroviny

Nesuroviny se dělí do tří skupin podle stupně zpracování:

Nesuroviny navazující produkty zahrnují zboží, které se vyznačuje **nízkým stupněm** zpracování a jeho jednoduchostí: primární rostlinné produkty (obilí, olejnin, technické plodiny, zelenina, ovoce atd.), chemické látky (anorganické: čpavek, kyselina sírová, louh sodný, uhličitan sodný atd.; organické: uhlovodíky, alkoholy, éter atd.). Primární produkty rostlinné výroby (obilí, olejnin, technické plodiny, zelenina a ovoce atd.), chemikálie (anorganické: čpavek, kyselina sírová, louh sodný a sodná atd.; organické: uhlovodíky, alkoholy, estery), hnojiva, dřevo, opracovaný kámen, litina, ocel, nezpracované barevné a drahé kovy.

Mezi nevýrobky se **střední přidanou hodnotou** patří meziprodukty vzniklé dostatečně hlubokým zpracováním surovin (maso, celulóza, válcovaná ocel), jakož i hotové výrobky s nízkou složitostí (mouka, obiloviny, rostlinné oleje, cukr, mýdlo, stavební dřevěné výrobky, dlaždice, stavební bloky, trubky atd.)

Nekomoditní navazující produkty zahrnují **hotové výrobky** vzniklé hloubkovým zpracováním surovin: strojírenské výrobky, high-tech materiály, léčiva, chemikálie pro domácnost, oděvy, obuv, nábytek, hračky, polygrafické výrobky, potravinářské výrobky (konzervy, cukrovinky a moučné výrobky, sýry atd.) a meziprodukty (např. radioaktivní sloučeniny a složky léčiv)⁶

3.2 Platební bilance

3.2.1 Definice platební bilance

Platební bilance je hodnotovým vyjádřením celého komplexu zahraničních ekonomických vztahů země v podobě vzájemného poměru příjmů a výdajů. Bilance mezinárodních transakcí je kvantitativním a kvalitativním vyjádřením rozsahu, struktury a charakteru zahraničních ekonomických transakcí dané země a její účasti ve světové

⁶ *Klasifikace zboží v souladu s jednotnou nomenklaturou zahraničně ekonomických činností Eurasijské hospodářské unie*. In: . Kazachstán: Komise pro státní příjmy Ministerstva financí Republiky Kazachstán, 2020. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37855732&pos=4;-98#pos=4;-98

ekonomice. V praxi se běžně používá termín "platební bilance" a ukazatele měnových toků všech transakcí se označují jako platby a příjmy.

Platební bilance jako ekonomická veličina ovlivňuje ostatní makroekonomické veličiny, například ovlivňuje HDP, zaměstnanost, cenovou hladinu statků a služeb, nebo také úrokovou míru, či devizový kurs. Stejně tak tyto makroekonomické veličiny ovlivňují samotnou platební bilanci.

Z účetního hlediska je platební bilance vždy vyrovnaná. V jeho hlavních částech však existuje buď přebytek, pokud příjmy převyšují platby, nebo závazek, pokud platby převyšují příjmy.

Platební bilance tak v souhrnné podobě představuje faktory, které přispívají k poptávce po devizách (položky v debetním sloupci: dovoz zboží a služeb, výdaje na cestovní ruch, pomoc a půjčky jiným státům) a přispívají k nabídce deviz (položky v kreditním sloupci: vývoz zboží a služeb, půjčky dané zemi atd.). Analýza platební bilance tedy vypovídá o příjmech, které země získává od jiných zemí, a o platbách do jiných zemí, o nabídce a poptávce po té či oné měně, o subjektech mezinárodních vztahů, v jejichž rukou se měny hromadí, o těch, kteří chtějí měny prodávat, a o těch, kteří je chtějí kupovat. Platební bilance vypovídá o stavu oficiálních devizových rezerv, stavu národní měny a schopnosti země splácet své závazky. Platební bilance v konečném důsledku odráží stav národního hospodářství a jeho místo v systému světových hospodářských vztahů.

3.2.2 Struktura platební bilance

Mezinárodní vypořádání zahraničně-obchodních transakcí a pohyb kapitálu zprostředkovávají devizové vztahy. Všechny tyto transakce se zaznamenávají v platební bilanci země, která je systematickým záznamem všech transakcí s okolním světem.

Platební bilance má stejně jako každá bilance dvě strany: kreditní a debetní. Kreditní položky - plusové (+) položky - odrážejí transakce "vývozního typu", při nichž země přijímá devizové prostředky. Debetní položky - minusové položky (-) odrážejí transakce "dovozního typu", při nichž se utrácí cizí měna. Kredit ukazuje příliv deviz, tj. jejich nabídku, debet ukazuje odliv deviz, tj. poptávku po nich.

Platební bilance se skládá ze tří částí:

- "běžný účet";
- "kapitálový účet";

- "účet oficiálních rezerv".

První část platební bilance - "běžný účet" - zahrnuje tyto položky: na kreditní straně - vývoz zboží, vývoz služeb, čisté výnosy z investic (export); na debetní straně - dovoz zboží, dovoz služeb, čisté remitence(import).

Nedílnou součástí sekce „běžné operace“ je obchodní bilance definovaná jako rozdíl mezi hodnotou vývozu a dovozu zboží. Pokud vývoz převyšuje dovoz, pak je obchodní bilance kladná (aktivní). Pokud dovoz převyšuje vývoz, je obchodní bilance záporná (pasivní) (Svatoš, 2009).

Druhá část, "kapitálový účet", odráží na kreditní straně příliv kapitálu do země (příjmy: přijaté úvěry, zahraniční investice) a na debetní straně odliv kapitálu (platby: nákupy zahraničních hmotných a finančních aktiv).

Při posuzování kapitálových účtů je běžné označovat půjčky do zahraničí jako "vývoz kapitálu" a zahraniční půjčky jako "dovoz kapitálu". Úvěry cizincům jsou však dovozní transakcí, neboť investice v jiných zemích - (odliv kapitálu) znamenají odliv cizí měny, snížení rezerv, a proto se projevují na debetní straně. Přijetí úvěru (příliv kapitálu) je vývozní operací, protože zahraniční investice zvyšují zásoby (rezervy) cizí měny, a proto se projevují na úvěrové straně. Pokud tedy vývoz zboží zvyšuje a dovoz snižuje zásoby (rezervy) deviz, pak odliv kapitálu (vývoz), tj. investice v jiných zemích, znamená odliv, snížení devizových rezerv, a" příliv kapitálu (dovoz), tj. investice z jiných zemí, zvyšuje zásoby deviz.

Třetí část, "účet oficiálních rezerv", slouží k vyrovnávání "nerovnováhy" v platební bilanci v oblasti běžných transakcí a kapitálových toků a k udržování nezbytného směnného kurzu národní měny (pevný směnný kurz a regulace krátkodobých výkyvů pohyblivých směnných kurzů). Vyrovnání se dosahuje prostřednictvím oficiálních rezerv (prodej zlata, odložené splátky úvěrů).

3.2.3 Obchodní bilance

Ukazatele zahraničního obchodu tradičně zauímají důležité místo v platební bilanci. Poměr hodnoty vývozu a dovozu zboží představuje obchodní bilanci. Vzhledem k tomu, že velká část zahraničního obchodu probíhá na úvěr, existují rozdíly mezi obchodem, platbami a příjmy skutečně uskutečněnými v daném období.

Hospodářský význam přebytku nebo schodku obchodní bilance pro konkrétní zemi závisí na jejím postavení ve světové ekonomice, na charakteru jejích vztahů s partnery a na její celkové hospodářské politice. Pro země, které zaostávají za vedoucími zeměmi z hlediska hospodářského rozvoje, je aktivní obchodní bilance nezbytná jako zdroj deviz k úhradě mezinárodních závazků v ostatních položkách platební bilance. Řada průmyslových zemí (Japonsko, Německo atd.) využívá přebytek obchodní bilance k vytvoření druhé ekonomiky v zahraničí. Pasivní obchodní bilance je považována za nežádoucí a je obecně považována za známku slabé zahraniční ekonomické pozice země. To je správné pro rozvojové země s nedostatkem devizových příjmů.

Saldo obchodní bilance představuje rozdíl mezi hodnotami exportu a importu. V případě, že export je vyšší, než import dochází k přebytku obchodní bilance, tzv. aktivní bilance, v opačné situaci, tj. import převyšuje export, dochází ke schodku obchodní bilance, tzv. pasivní bilance.

3.2.4 Vztah mezi obchodní bilancí a směnným kurzem.

Obecně platí, že mezi nimi existuje nepřímý vztah. Pokud se obchodní bilance zhoršuje (zvyšuje se deficit obchodní bilance), znamená to, že země vydává v zahraničí více peněz, než kolik jich dostává, tj. zvyšuje se nabídka národní měny ze strany obchodníků a poptávka po zahraniční měně na devizovém trhu, což vytváří podmínky pro trend znehodnocování národní měny. Naopak přebytek obchodní bilance vede spíše ke zhodnocení národní měny.

Je však zřejmé, že znehodnocení národní měny (devalvace) podporuje vývozce a snižuje ziskovost dovozu. V důsledku toho má taková změna směnného kurzu tendenci zvýšit vývoz a snížit dovoz, tj. snížit záporné obchodní saldo a vytvořit kladnou obchodní bilanci.

Když národní měna posiluje (revalvace), dochází k opačnému jevu. V praxi se tento vztah samozřejmě neprojevuje tak přímočaře. Cenová elasticita vývozu a dovozu do značné míry závisí na pohybu směnného kurzu (v případě úplné neelastivity může zhodnocení měny dokonce zhoršit obchodní bilanci). Zejména v dlouhodobém horizontu však změny směnných kurzů zajišťují stabilizační změnu obchodní bilance.

3.3 Zahraničně-obchodní politika Kazachstánu

V současné době je státní zahraničně-obchodní politika Republiky Kazachstán (dále jen RK) realizována především prostřednictvím celně-tarifní regulace a metod netarifní regulace. Právní postup regulace zahraničního obchodu v RK je stanoven zákonem č. 544-II ze dne 12.4.2004 "O regulaci obchodu" (ve znění změn a doplňků k 24.5.2018) dalšími normativními a právními akty⁷

Hlavním cílem obchodní politiky je zdokonalit systém regulace obchodních činností, chránit a prosazovat ekonomické zájmy Republiky Kazachstán v zahraničněobchodní činnosti a zajistit podporu a přístup domácího zboží na zahraniční trhy. Cílem tohoto trendu je systematická regulace zahraničního a tuzemského obchodu a stanovení norem pro usnadnění rozvoje obchodních aktivit. V zájmu regulace zahraničního obchodu se předpokládají změny a doplnění, které by jej uvedly do souladu s mezinárodními právními akty přijatými v rámci celní unie. Existují opatření netarifní regulace zahraničněobchodních aktivit. Za účelem ochrany domácího trhu existuje nařízení o množstevním omezení vývozu a dovozu zboží. Zvláštní pozornost je věnována podpoře vývozu kazašského zboží.

Vstupem Kazachstánu do Eurasijské ekonomické unie (EAUE) se hlavním prvkem stal společný celní sazebník a společná obchodní politika vůči třetím zemím, což vytváří předpoklady pro odstranění administrativních překážek v pohybu zboží mezi zeměmi celní unie.

Aby se předešlo nepříznivým dopadům zvýšených cel na kazašské podniky, které při své výrobě používají suroviny ze třetích zemí, nebo na spotřebitele tohoto zboží, jehož výroba se má rozvíjet, vyhradil si Kazachstán právo uplatňovat nižší celní sazby na dovoz přibližně 400 druhů zboží během přechodného období. Proto bylo přijato přechodné období pro nejcitlivější zboží, mezi něž patří léky a zdravotnické vybavení, suroviny pro petrochemický průmysl, některé druhy hliníkových výrobků, celulóza, výrobky z papíru, nástroje atd.

⁷ *O regulaci obchodních činností*. In: . 2004, Zákon Republiky Kazachstán, № 544. Dostupné také z: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z040000544>

3.4 Ceny CIF, FOB, stanovení tržní ceny ropy

Náklady, pojištění a přepravné (CIF) a vyplaceně na loď (FOB) jsou mezinárodní přepravní dohody používané při přepravě zboží mezi kupujícími a prodávajícími. Patří k nejběžnějším z 11 mezinárodních obchodních podmínek (Incoterms), které zavedla Mezinárodní obchodní komora (ICC) v roce 1936.

3.4.1 Ceny CIF

Náklady, pojištění a přepravné (CIF)

CIF se běžně používá pro velké dodávky, včetně nadrozměrného zboží, které se přepravují po moři. Za naložení zásilky na plavidlo je odpovědný prodávající. Proávající hradí náklady na dopravu a pojištění. Proávající také zajišťuje potřebnou dokumentaci, licence a kontroly, které mohou být vyžadovány.

Kupující přebírá plnou odpovědnost za zboží, jakmile dorazí do přístavu určeného na základě dohody CIF. To znamená, že kupující může být nucen převzít odpovědnost za případné dodatečné náklady, jako jsou celní poplatky, a provést platbu, jakmile zboží dorazí do přístavu určeného. Dopravce předá po zaplacení zboží kupujícímu převodní dokumentaci.

CIF je při nákupu zboží považována za drahou variantu. Je to proto, že prodávající může využít přepravce podle svého výběru, který může kupujícímu účtovat vyšší cenu, aby zvýšil zisk z transakce. Problematická může být také komunikace, pokud se kupující spoléhá pouze na osoby, které jednájí za prodávajícího. Kupující může být nucen zaplatit další poplatky v přístavu, například poplatky za dokování a celní odbavení před proclením zboží.

3.4.2 Vyplaceně na loď (FOB)

V rámci dohody FOB přebírá dodavatel odpovědnost až do okamžiku naložení zboží na dopravní loď. To znamená, že platí za přepravu zboží do přístavu a na loď. Proávající tak má v rámci smlouvy omezený soubor povinností.

Zboží se považuje za dodané pod kontrolu kupujícího, jakmile je naloženo na loď. Po zahájení plavby pak kupující přebírá plnou odpovědnost, včetně dopravy, pojištění a dalších poplatků. Kupující je rovněž odpovědný za vykládku zboží z lodi.

Tento typ přepravní smlouvy je flexibilnější než smlouva CIF. To proto, že kupující může se speditérem, kterého si vybere, vyjednat levnější cenu za přepravu a pojištění. Někteří mezinárodní obchodníci se ve skutečnosti snaží maximalizovat svůj zisk nákupem FOB a prodejem CIF⁸

3.4.3 Metodika stanovení transakční (tržní) ceny ropy

Transakční (tržní) cena se vypočítá podle následujícího vzorce:

$$P = B + S - D (+/-) NA,$$

kde: P - transakční (prodejní) cena komodity;

B - cena z oficiálního informačního zdroje pro danou komoditu, vypočtená jako průměr průměrných kotací komodity při každé dodávce s přihlédnutím ke kотаčnímu období;

S - rozpětí, jedna nebo průměr několika po sobě jdoucích průměrných kotací zveřejněných v oficiálních informačních zdrojích v období od desátého do dvacátého pátého dne před prvním dnem nakládacího okna v souladu s podmínkami smlouvy o prodeji zboží třetí straně. Období od desátého do dvacátého pátého dne odpovídá metodice vybraného úředně uznávaného zdroje informací v souladu s podmínkami smlouvy o prodeji. Pokud se metodika vybraného zdroje změní, toto období se změní.

Pro zásilky s nakládacími okny v první a druhé dekádě měsíce se použije rozpětí (kotace) mezi prvním a dvacátým pátým kalendářním dnem před prvním dnem nakládacího okna. Nakládací okna v přístavu nalodění se určují na základě polohového diagramu.

D - diferenciál, který je třeba zohlednit v závislosti na podmínkách dodávek ropy definovaných ve smlouvě o prodeji ropy;

K - úprava ceny podle stupně API** (eskalace-deeskalace) vypočtená jako přírůžka/sleva v případě, že je kvalita ropy nad/pod standardním intervalem mezi základní hustoty podle podmínek smlouvy o prodeji a koupi ropy⁹

Poznámka. ** - Hustota API se vztahuje k jednotce měření hustoty ropy

⁸ *International Chamber of Commerce: "Incoterms Rules History."* [online]. 2023. Dostupné také z: <https://iccwbo.org/resources-for-business/incoterms-rules/incoterms-rules-history>

⁹ *Usnesení vlády č. 647 o schválení cenových pravidel (metodiky) pro vývoz ropy a plynového kondenzátu ze dne 21. září 2021.* In: . 2021. Dostupné také z: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000647>

4 Vlastní práce

Kazachstán je jednou z nejrychleji rostoucích zemí postsovětského prostoru s otevřenou ekonomikou. Díky bohatým přírodním zdrojům může Kazachstán využívat zdroje znalostí, dovedností a moderních technologií, které nabízí globální ekonomika. Hlavním vývozním zbožím země jsou nerostné suroviny, které jsou základem kazašské ekonomiky.

V této části práce jsou uvedeny hlavní ekonomické ukazatele ekonomiky Kazachstánu, analýza dynamiky vývoje nejdůležitějších složek zahraničního obchodu Kazachstánu a změny v komoditní a teritoriální struktuře země za časové období od roku 2012 do roku 2021, které budou vyjádřeny pomocí výpočtů základních indexů.

4.1 Dynamika vývoje ekonomických ukazatelů

4.1.1 Vývoj rovnovážného měnového kurzu dolaru USD/Kazašský tenge v letech 2012-2021

Tabulka 1 Vývoj rovnovážného měnového kurzu dolaru USD/Kazašský tenge v letech 2012-2021

Rok	Kurz 1 \$ vůči KZT	Bazický index	Řetězový index	Tempo přírůstu
2012	149	100%	x	x
2013	152	102%	102%	2%
2014	179	120%	118%	18%
2015	222	149%	124%	24%
2016	342	229%	154%	54%
2017	326	219%	95%	-5%
2018	345	231%	106%	6%
2019	383	257%	111%	11%
2020	413	277%	108%	8%
2021	426	286%	103%	3%

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

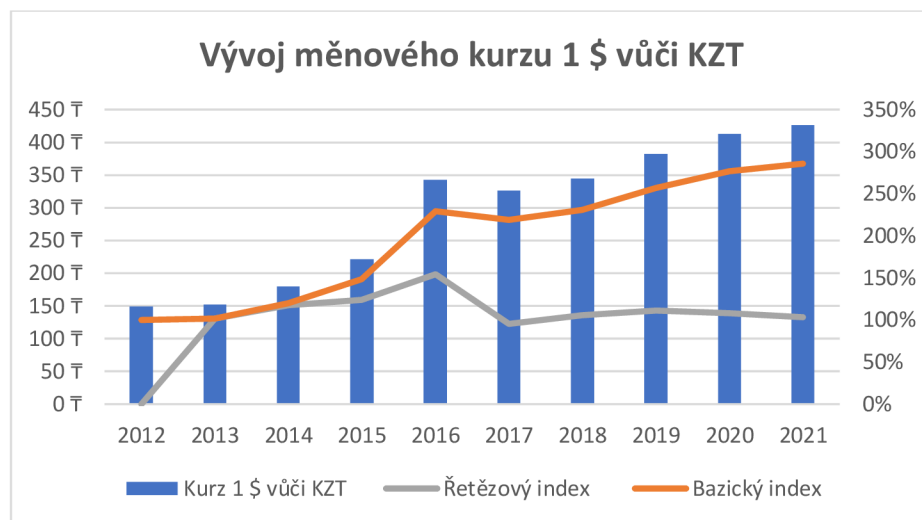
Národní měnou Kazachstánu je kazašský tenge. Všechny údaje v této práci budou uvedeny v běžných cenách v mezinárodní měně americký dolar. Proto pro lepší pochopení a objasnění vývoje některých ukazatelů zahraničního obchodu je na začátku této kapitoly uvedeno, jak se měnila národní měna vůči dolaru.

Jak je vidět z tabulky 1, tenge je docela nestabilní měna. Důvodem je silná závislost na mezinárodních cenách ropy a kurzu ruského rublu.

V letech 2012 až 2021 zažilo tenge řadu událostí, které ho oslabilo nejen vůči dolaru, ale i vůči ostatním světovým měnám. V roce 2014 došlo k devalvaci měny, která ji znehodnotila o 20 %, ze 152 na 179 tenge za dolar. Národní banka Kazachstánu přestala kurz uměle omezovat a tenge přešlo na volně plovoucí kurz. V roce 2016 měl dolar hodnotu již 342 tenge. Do roku 2020 byl kurz dolaru v Kazachstánu 383 tenge. S příchodem pandemie došlo v zemi k další devalvaci, přičemž kurz dolaru vzrostl až na 413 tenge. Propad cen ropy na minusový bod, uzavření hranic, dočasné pozastavení provozu všech průmyslových odvětví a devalvace se přímo dotkly národní měny a v roce 2021 činil kurz na devizovém trhu 426 tenge za dolar.

Z následujícího grafu, vidíme že během daného časového období, kurz tenge vůči 1 dolaru USD v roce 2021 oslabil skoro o 286% v porovnání s rokem 2012.

Graf IVývoj měnového kurzu 1 \$ vůči KZT

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

4.1.2 Vývoj HDP v Kazachstánu v letech 2012-2021 v amerických dolarech

V následující tabulce jsou uvedeny údaje o dynamice vývoje HDP v amerických dolarech.

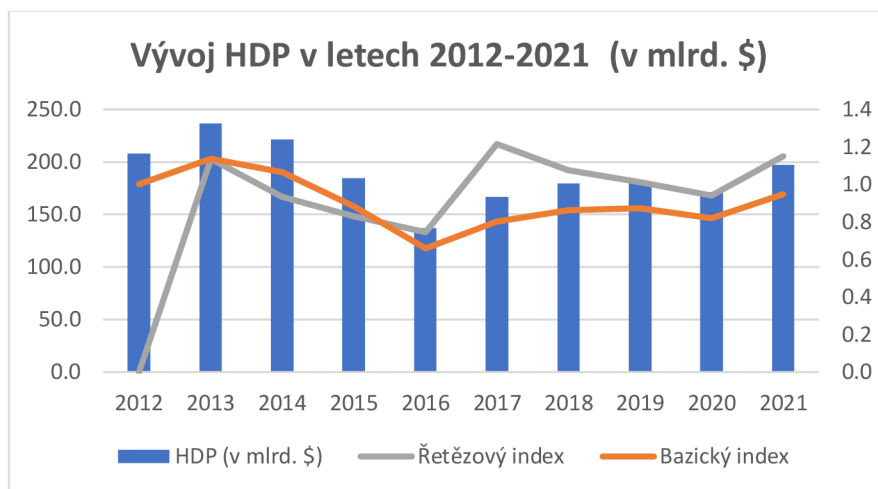
Tabulka 2 Vývoj HDP v Kazachstánu v letech 2012-2021 v dolarech

Rok	HDP (v mld. \$)	Bazický index	Řetězový index	Tempo růstu HDP	Počet obyvatel (v mln.)	HDP na 1 obyvatele (\$)	Tempo růstu HDP na 1 obyvatele
2012	208,0	100%	x	x	16,9	12 387	x
2013	236,6	114%	114%	14%	17,1	13 891	12%

2014	221,4	106%	94%	-6%	17,4	12 807	-8%
2015	184,3	89%	83%	-17%	17,6	10 510	-18%
2016	137,2	66%	74%	-26%	17,9	7 715	-27%
2017	166,8	80%	122%	22%	18,1	9 248	20%
2018	179,3	86%	107%	7%	18,3	9 813	6%
2019	181,6	87%	101%	1%	18,6	9 813	0%
2020	171,0	82%	94%	-6%	18,8	9 122	-7%
2021	197,0	95%	115%	15%	19,1	10 370	14%

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Graf 2 Vývoj HDP v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Na základě statistických údajů převzatých z Národního statistického úřadu Kazachstánu, můžeme vidět, že HDP země zažívá v tomto období poměrně výrazné výkyvy a poklesy. Až do roku 2013 měly údaje o HDP Kazachstánu rostoucí tendenci, ale v následujících třech letech došlo k poklesu o téměř 38 % na celkových 99 mld. \$. Tento faktor je způsoben řadou příčin, z nichž hlavními jsou nižší produkce v ropném průmyslu, nižší zahraniční poptávka z Číny a Ruska po kovech a hutních výrobcích z Kazachstánu a slabší domácí poptávka po devalvaci tenge v únoru 2014. Soukromá spotřeba tak byla silně zasažena negativním dopadem devalvace na bohatství domácností.

Po přijetí určitých fiskálních opatření kazašské vlády se však ekonomika Kazachstánu a s ní i ukazatele HDP začaly až do roku 2019 výrazně zvyšovat. Tempo růstu HDP v roce 2020 bylo záporné a činilo -6 %, což bylo způsobeno Covidem-19, který srazil celou světovou ekonomiku.

HDP na obyvatele měl klesající tendenci, a to z důvodu dynamického a stabilního růstu počtu obyvatel Kazachstánu. V souladu s tím můžeme v tabulce 2 vidět, že HDP na obyvatele

v roce 2020 také poklesl téměř o čtvrtinu ve srovnání s rokem 2012. Přesto vidíme, že v roce 2021 se tempo růstu HDP na obyvatele zvýšilo o celých 13,68 % a objem Hdp na 1 obyvatele činil 10370 \$, což je dobrý pozitivní výsledek.

4.1.3 Vývoj HDP v Kazachstánu v letech 2012-2021 v národní měně

V následující podkapitole je zkoumán HDP v hodnotách národní měny tenge, v hodnocení bilionů podle principu dlouhého systému.

10 ⁹ =	1 000 000 000	<u>miliarda</u>
10 ¹² =	1 000 000 000 000	bilion

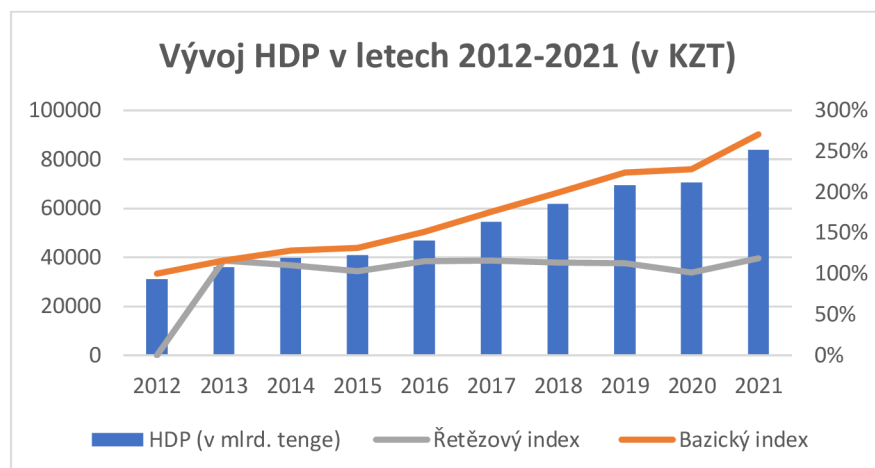
Tabulka 3 Vývoj HDP v letech 2012-2021 (v tenge)

Rok	HDP (v bilionů tenge)	Bazický index	Řetězový index	Tempo přírůstu	HDP na 1 obyvatele (v mln. kzt)	Tempo růstu HDP na 1 obyvatele
2012	31,0	100%	x	x	1,8	x
2013	36,0	116%	116%	16%	2,1	115%
2014	39,7	128%	110%	10%	2,3	108%
2015	40,9	132%	103%	3%	2,3	102%
2016	46,9	151%	115%	15%	2,6	113%
2017	54,4	175%	116%	16%	3,0	115%
2018	61,8	199%	114%	14%	3,4	112%
2019	69,5	224%	112%	12%	3,7	111%
2020	70,6	228%	102%	2%	3,8	101%
2021	83,9	271%	119%	19%	4,4	117%

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Podle tabulky č. 3 vidíme, že ve srovnání s HDP v amerických dolarech vykazuje HDP v národní měně poměrně dobré výsledky, ale tento faktor souvisí s kurzem amerického dolaru ke kazašskému tenge ze sloupce ch 1. Celkový HDP v tenge v roce 2021 za celé období vzrostl od roku 2012 o 271 %, zatímco poměr dolaru k tenge se zvýšil o 286 %. Spolu s růstem HDP v objemu lidové měny oslabuje i samotná měna tenge.

Graf 3 Vývoj HDP v letech 2012-2021 (v KZT)

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

4.2 Dynamika zahraničního obchodu Kazachstánu v letech 2012-2021

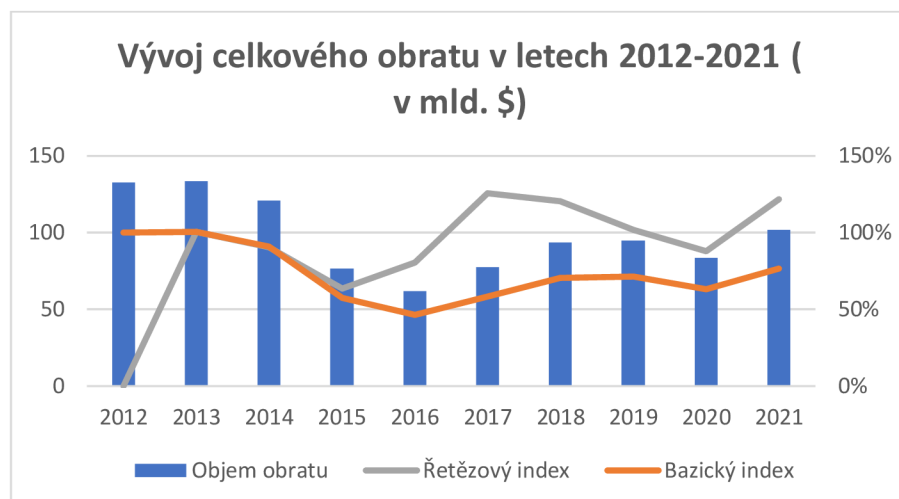
4.2.1 Vývoj celkového obrátu v letech 2012-2021

Tabulka 4 Vývoj celkového obrátu v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Rok	Objem obrátu (v mld. \$)	Bazický index	Řetězový index	Tempo přírůstu
2012	132,8	100%	x	x
2013	133,5	101%	101%	1%
2014	120,8	91%	90%	-10%
2015	76,5	58%	63%	-37%
2016	61,7	46%	81%	-19%
2017	77,5	58%	126%	26%
2018	93,5	70%	121%	21%
2019	95,1	72%	102%	2%
2020	83,7	63%	88%	-12%
2021	101,8	77%	122%	22%

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Graf 4 Vývoj celkového obrátu v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Podle dat získaných od WTO Statistics v tabulce 4 vidíme, že na počátku této doby činil obchodní obrat země v průměru 133 milionů dolarů, ale stejně jako ukayatele HDP, i obchodní obrat objemově klesl. V důsledku v roce 2016 se propadl na nejnižších 61,7 mld. dolarů. Tento pokles je způsoben jak poklesem vývozu (36,7 mld. \$), tak poklesem i dovozu (25 mld. \$). Od roku 2017 pak začal obchod výrazně růst, a to tempem 20-25 % a dosáhl 95,1 mld. \$. Ale v roce 2020 došlo k poklesu obchodního obrátu, který byl způsoben především poklesem vývozu, zatímco dovoz zůstal na stejné úrovni jako v předchozím roce.

V roce 2021 zahraniční obchod poprvé od roku 2014 překročil 100 miliard dolarů a dosáhl výše 101,796 milion dolarů. Ve srovnání s rokem 2020 se celkový objem transakcí zvýšil o 21,67 %.

Celkově pokračuje vzestupný trend zahraničního obchodu, který započal v roce 2017.

4.2.2 Vývoj exportu v letech 2012-2021

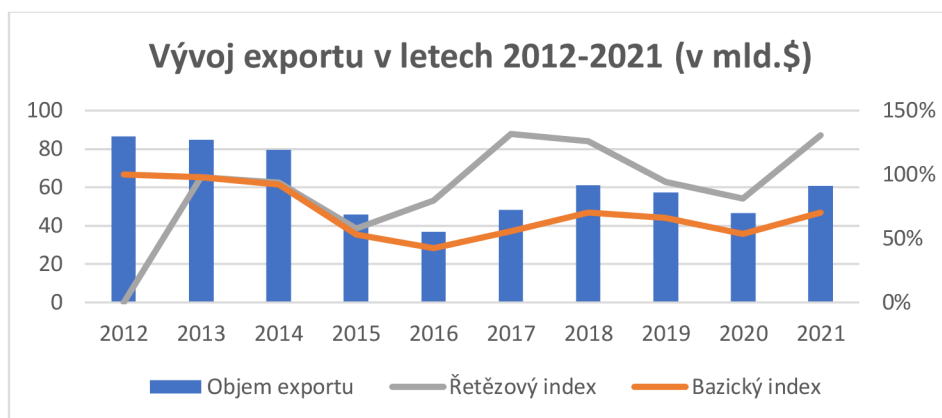
Tabulka 5 Vývoj exportu v letech 2012-2021 (v mld..\$)

Export				
Rok	Objem exportu (v mld. \$)	Bazický index	Řetězový index	Tempo přírůstu
2012	86,4	100%	x	x
2013	84,7	98%	98%	-2%
2014	79,5	92%	94%	-6%
2015	46,0	53%	58%	-42%

2016	36,7	42%	80%	-20%
2017	48,3	56%	132%	32%
2018	61,0	71%	126%	26%
2019	57,3	66%	94%	-6%
2020	46,4	54%	81%	-19%
2021	60,6	70%	131%	31%

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Graf 5 Vývoj exportu v letech 2012-2021 (v mld.\$)

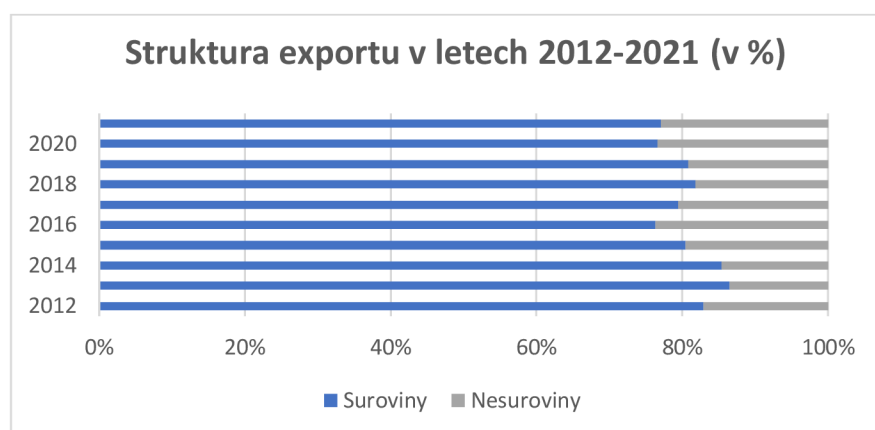
Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Tabulka 6 Struktura exportu v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Struktura exportu						
Rok	Suroviny (v mld. \$)	Podíl surovin	Tempo přírůstu	Nesuroviny (v mld. \$)	Podíl nesurovin	Tempo přírůstu
2012	71,7	83%	x	14,7	17%	x
2013	73,3	87%	2%	11,4	13%	-22%
2014	67,8	85%	-7%	11,6	15%	2%
2015	37,0	80%	-46%	9,0	20%	-23%
2016	28,0	76%	-24%	8,7	24%	-4%
2017	38,4	79%	37%	9,9	21%	14%
2018	49,9	82%	30%	11,1	18%	12%
2019	46,3	81%	-7%	11,0	19%	-1%
2020	35,6	77%	-23%	10,8	23%	-1%
2021	46,7	77%	31%	13,9	23%	28%

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Graf 6 Struktura exportu v letech 2012-2021 (v \$)

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Z údajů v daném grafu č.6 vyplývá, že kazašsky zahraniční obchod je vlastně zaměřen na vývoz surovin. V roce 2012 činil celkový vývoz Kazachstánu 86,4 mld. USD, z čehož přibližně 80 % tvořil vývoz surovin. Tento objem však měl až do roku 2016 klesající tendenci v důsledku celosvětového poklesu cen na ropu. Ve druhé polovině daného časového období se trend vývozu začal víceméně zvyšovat a vykazoval dobré tempo růstu. V roce 2021 dosáhl kazašský vývoz celkem 60,6 mld. USD s hodnotou indexu řetězce 130 %, z čehož rovněž 80 % tvoří obchod se surovinami. Je však třeba poznamenat, že na základě analýzy bazického indexu je úroveň vývozu stále o třetinu nižší (70 %) než v roce 2012 (graf č. 5).

Nesurovinová složka exportu tvoří necelou čtvrtinu vývozu země. Stejně jako vývoz surovin, i vývoz nesurovin až do roku 2017 klesal a činil nejnižších 8,7 mld. USD. Jak ale vidíme v tabulce 6, je dobrým ukazatelem, že se vývoz nevýrobních surovin vrátil na původní bod a dosahuje téměř 14 mld. USD s tempem růstu 28 % oproti roku 2020.

4.2.3 Vývoj importu v letech 2012-2021

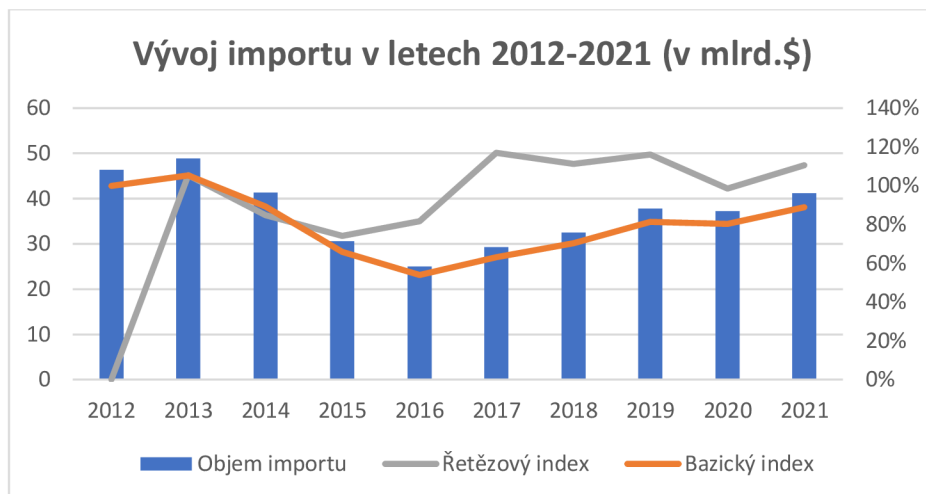
Tabulka 7 Vývoj importu v letech 2012-2021 (v mld.\$)

Import				
Rok	Objem importu (v mld. \$)	Bazický index	Řetězový index	Tempo přírůstu
2012	46,4	100%	x	x
2013	48,8	105%	105%	5%
2014	41,3	89%	85%	-15%
2015	30,6	66%	74%	-26%

2016	25,0	54%	82%	-18%
2017	29,2	63%	117%	17%
2018	32,5	70%	111%	11%
2019	37,8	81%	116%	16%
2020	37,2	80%	99%	-1%
2021	41,2	89%	111%	11%

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Graf 7 Vývoj importu v letech 2012-2021 (v mld.\$)

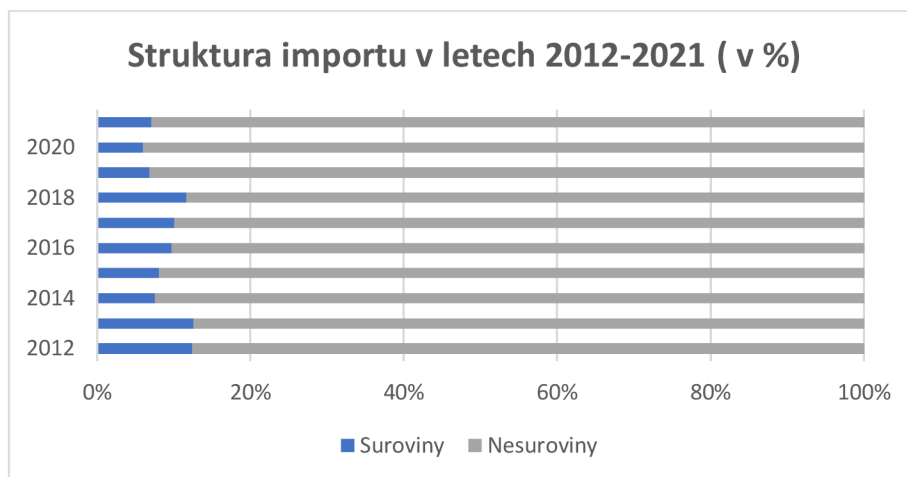
Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Tabulka 8 Struktura importu v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Struktura importu						
Rok	Suroviny (v mld. \$)	Podíl surovin	Tempo přírůstu	Nesuroviny (v mld. \$)	Podíl nesurovin	Tempo přírůstu
2012	5,8	12%	x	40,6	88%	x
2013	6,1	13%	7%	42,7	87%	5%
2014	3,1	8%	-49%	38,2	92%	-11%
2015	2,5	8%	-21%	28,1	92%	-26%
2016	2,4	10%	-2%	22,6	90%	-20%
2017	2,9	10%	22%	26,3	90%	16%
2018	3,8	12%	28%	28,8	88%	9%
2019	2,6	7%	-32%	35,2	93%	22%
2020	2,2	6%	-14%	35,0	94%	0%
2021	2,9	7%	31%	38,3	93%	9%

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Graf 8 Struktura importu v letech 2012-2021 (v %)

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

V porovnání s vývozem je dovoz Kazachstánu více založen na obratu s nesurovinami (téměř 90 %). Hlavním zbožím dováženým do Kazachstánu jsou pozemní dopravní prostředky, letadla, automobily, farmaceutické výrobky, různá zařízení a mechanické přístroje.

Jak je uvedeno v tabulce č. 7, objem dovozu v roce 2012 činil 46,4 mld. USD. Nejnižší obrat dovozu byl zaznamenán v roce 2016, a to ve výši pouhých 25 mld. USD s záporným tempem růstu (-18 %) a poklesem na skoro 54 % celkového dovozu na základě roku 2012.

Celkově je patrný klesající trend u komoditního dovozu, který se od počátku sledované časové řady snížil téměř o polovinu, z 5,8 mld. USD na 2,9 mld. USD, přičemž nesurovinový dovoz se v roce 2021 (38,3 mld. USD) téměř vrátil na stejnou úroveň jako v roce 2012 (40,6 mld. dolarů).

4.2.4 Vývoj salda v letech 2012-2021

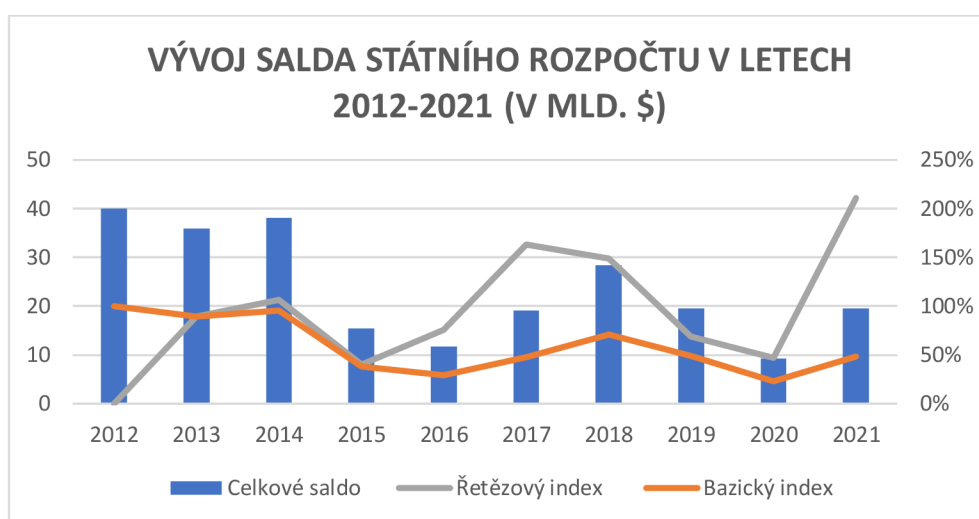
Tabulka 9 Vývoj salda státního rozpočtu v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Saldo státního rozpočtu				
Rok	Celkové saldo (v mld. \$)	Bazický index	Řetězový index	Tempo přírůstu
2012	40,1	100%	x	x
2013	35,9	90%	90%	-10%

2014	38,2	95%	106%	6%
2015	15,4	38%	40%	-60%
2016	11,7	29%	76%	-24%
2017	19,1	48%	163%	63%
2018	28,4	71%	149%	49%
2019	19,6	49%	69%	-31%
2020	9,2	23%	47%	-53%
2021	19,5	49%	211%	111%

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Graf 9 Vývoj salda státního rozpočtu v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Tabulka 10 Saldo surovin a nesurovin v letech 2012-2021 (v mld. \$)

Rok	Saldo surovin (v mld. \$)	Tempo přírůstu	Saldo nesurovin (v mld. \$)	Tempo přírůstu
2012	66,0	x	-25,9	x
2013	67,2	2%	-31,3	-21%
2014	64,7	-4%	-26,5	15%
2015	34,5	-47%	-19,1	28%
2016	25,6	-26%	-13,9	27%
2017	35,4	38%	-16,4	-18%
2018	46,1	30%	-17,6	-8%
2019	43,7	-5%	-24,2	-37%
2020	33,4	-24%	-24,2	0%
2021	43,8	31%	-24,4	-1%

Zdroj: data World Trade Organization, vlastní zpracování

Významným ukazatelem výkonosti ekonomiky v mezinárodním obchodě, jak již bylo zmíněno, je obchodní bilance běžného účtu nebo bilance, která je dána rozdílem mezi objemem vývozu a dovozu.

Celkově se Kazachstán vyznačuje kladnou bilancí zahraničního obchodu. Klíčovým aspektem kladné bilance je však velký objem vývozu surovin ze země, zatímco bilance nesurovin je po celé období záporná (tabulka 10).

Ze zdrojů Světové banky lze navíc pozorovat, že saldo země se každoročně snižuje, což je působeno oslabením kazašského tenge. V roce 2012 celkové saldo činilo 40,1 mld. dolarů, zatímco v roce 2020 tato hodnota klesla na minimálních 9,2 mld. dolarů, což představuje pouze 23 % celkového salda v roce 2012.

Saldo země je, jak vidíme ve grafu 9, poměrně nestabilní. Důvodem je, jak již bylo popsáno, celosvětový pokles cen plynu, Covid-19 a navíc výrazný pokles podílu dovozu v hodnotovém vyjádření v důsledku devalvace tenge v roce 2015.

Z tabulky 10 vyplývá, že podle údajů zůstává bilance nesurovin v roce 2021 víceméně na stejné úrovni jako v roce 2012, zatímco bilance surovin se snížila téměř o třetinu. Hlavním důvodem je klesající trend cen ropy.

Za zmínku stojí, že v roce 2021 se saldo zvýšilo o 211 % (téměř o 10 mld. dolarů) ve srovnání s předchozím rokem 2020, hlavně díky většímu objemu vývozu surovin. Přesto pomocí bazického indexu je zjištěno, že se však oproti původnímu roku tohoto období (2012) tato částka snížila o 49 %, skoro na polovinu.

4.2.5 Podíl salda na celkovém HDP

Jak je uvedeno v předchozí podkapitole, celkové saldo Kazachstánu vykazuje kladné hodnoty. Samozřejmě kladné saldo je pozitivní trendem, ale podíl salda na HDP Kazachstánu má snižující trend jak je uvedeno v tabulce č. 11. Vidíme, že v roce 2012 na začátku daného časového období ten ukazatel činil 19%, ale měl klesající tendenci a na konci období v roce 2021 podíl salda na HDP klesl až do 10%. Z čeho vychází, že příspěvek přínosu zahraničního obchodu relativně snižuje, ale mají význam ostatní domácí zdroje k růstu HDP.

Tabulka 11 Podíl salda na celkovém HDP (v %)

Rok	HDP (v mlrd. \$)	Celkové saldo (v mlrd. \$)	Podíl salda SR/HDP (v %)
2012	208,0	40,1	19%
2013	236,6	35,9	15%
2014	221,4	38,2	17%
2015	184,3	15,4	8%
2016	137,2	11,7	9%
2017	166,8	19,1	11%
2018	179,3	28,4	16%
2019	181,6	19,6	11%
2020	171,0	9,2	5%
2021	197,0	19,5	10%

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

4.3 Teritoriální struktura zahraničního obchodu Kazachstánu v letech 2012-2021

4.3.1 Nejvýznamnější partneři v 2012-2021

Celosvětové zkušenosti ukazují, že klíčem k úspěchu je rozvoj exportního potenciálu. V současné době udržuje Kazachstán zahraničněobchodní vztahy s více než 120 zeměmi světa. Vznikají společné podniky, meziodvětvová a zahraniční hospodářská sdružení. Pokud hovoříme o vývoji zahraničně ekonomické aktivity Kazachstánu, lze konvenčně rozlišit tři směry.

Prvním je takzvaná zóna "přátelství a dobrého sousedství", zahrnující státy SNS a Rusko, tedy takzvané postsovětské země. Na tyto země připadá k dnešnímu dni většina objemu zahraničního obchodu Kazachstánu, téměř třetina celkového obchodního obrátu a přibližně 50 % z celkového dovozu a 20 % z vývozu.

Druhým je zaměření na vytvoření zóny míru, důvěry a vzájemného porozumění kolem Kazachstánu, zahrnující Čínu, Turecko, Írán, Pákistán, Jižní Koreu, Indii, Japonsko a další země, s nimiž lze navázat jednu z nejsilnějších vazeb v rámci trojstranné spolupráce: například kazašské suroviny, vysoce kvalifikovaní čínští pracovníci, japonské, jihokorejské stroje a technologie.

Třetí směr zahrnuje USA, Německo, Velkou Británii, Francii, Belgie, Kanadu a další země s další modifikací ve formulaci "sblížení Západu bez oddělení od Východu". Vztahy s USA, Německem, Rakouskem, Francií, Anglií si navíc musí zachovat charakter priority v zahraniční hospodářské politice Kazachstánu. Rozvoj vztahů na všech třech směrech Kazachstánu vychází ze státních a národních zájmů a jeho výsledkem je růst kazašské ekonomiky, jak je vidět na údajích z roku 2021.

Kromě toho se rozšiřují obchodní a hospodářské vazby v oblasti dopravy, průmyslu a zemědělství. Analýza dynamiky vzájemného obchodního obratu mezi Kazachstánem a EU umožňuje konstatovat, že existuje pozitivní trend vývoje.

Stále však platí, že navzdory skutečnosti, že Kazachstán obchoduje s téměř 190 zeměmi, hlavní obchodní obrat spadá do poměrně omezeného okruhu partnerů. V roce 2021 vzájemný obchod s 10 hlavními zeměmi dosáhl 74 miliard 996 milionů \$, což představuje přibližně 74% celkového obratu zahraničního obchodu státu.

Struktura obchodu se u jednotlivých partnerů liší. V případě Itálie, Francie a Nizozemska tvoří většinu transakcí vývoz kazašské ropy. Ta je také klíčovou komoditou v obchodě s Tureckem a Koreou, ale vliv na obchodní obrat je nižší vzhledem k poměrně vysoké úrovni dovozu. Rusko, USA a Německo prodávají do Kazachstánu výrazně více zboží, než kolik ho nakupují. V případě Číny a Uzbekistánu vývoz převyšuje dovoz a rozsah dováženého i obchodovaného zboží je poměrně vysoký.

Jedinou zemí z první desítky, s níž se obchodní obrat oproti roku 2020 snížil, byla Korea. Důvodem je nižší dovoz průmyslových zařízení. Ve všech ostatních případech kumulativní objem transakcí vzrostl, přičemž k rozvoji obchodních vztahů nejčastěji přispěl růst kazašského vývozu surovin.

4.3.2 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Ruskem v letech 2012-2021

Tabulka 12 Obrat mezi Kazachstánem a Ruskem v letech 2012-2021 (v %)

Rok	Celkový objem obratu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu exportu (v %)	Celkový objem importu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu importu (v %)
2012	23,1	17,4	6,1	7,1	17	36,6

2013	23,8	17,9	5,8	6,9	18	36,8
2014	20,2	16,7	6,3	8,0	13,8	33,4
2015	15,1	19,7	4,5	9,9	10,5	34,4
2016	12,7	20,5	3,4	9,4	9,2	36,6
2017	16,4	21,0	4,6	9,6	11,7	39,6
2018	18,5	19,5	5,2	8,6	13,2	39,3
2019	19,9	20,4	5,6	9,8	14,3	36,0
2020	18,8	21,7	5,0	10,5	13,7	35,4
2021	24,6	24,2	7,0	11,6	17,6	42,5

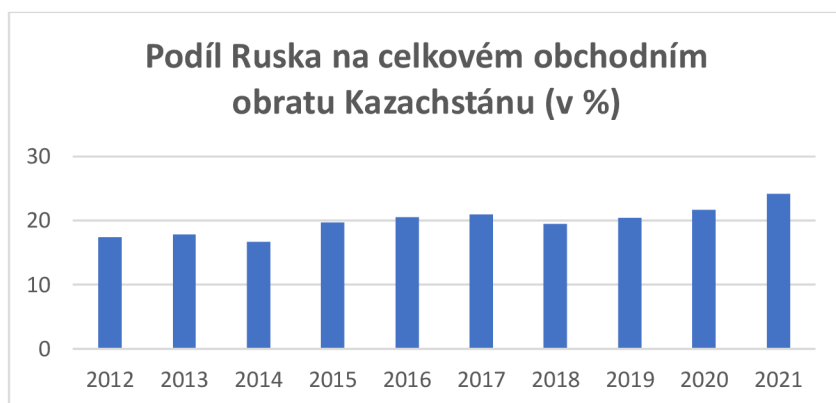
Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Rusko a Kazachstán jsou názorným příkladem vzájemně výhodného partnerství v bývalém Sovětském svazu jako členové Společenství nezávislých států (SNS). Obchodní a hospodářské vztahy mezi Ruskou federací a Republikou Kazachstán se vyznačují vysokou úrovní komplexního partnerství. Současně je obzvláště aktivní a rozsáhlá interakce v oblasti paliv a energetiky, důlního a hutního komplexu, zemědělství, dopravy a spojů, automobilové výroby, strojírenství, zpracovatelského, chemického a leteckého průmyslu.

Ve struktuře dodávek z Ruska do Kazachstánu převažují stroje, zařízení a dopravní prostředky, chemické výrobky, potraviny a zemědělské suroviny, kovy a kovové výrobky.

Z Kazachstánu do Ruska zase směřují převážně minerální výrobky, zboží chemického průmyslu a strojírenské výrobky.

Graf 10 Podíl Ruska na celkovém obchodním obratu Kazachstánu (v %)

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Podle údajů Národního statistického úřadu je v tabulkové části 11 uveden podíl Ruska na celkovém obchodním obratu Kazachstánu. V roce 2012 činil obchod Kazachstánu s

Ruskem 23,1 miliardy dolarů. Od roku 2013 lze pozorovat klesající trend peněžní hodnoty obchodního obratu, což přímo souvisí s oslabením národní měny a také s poklesem vzájemného obchodu způsobený krizí, poklesem mezd a v důsledku toho i kupní síly občanů. Od roku 2015 však dochází k rychlému oživení, částečně díky účasti obou zemí v EAEU až do roku 2018, kdy byly hlavními důvody poklesu vzájemného obchodu politické tlaky, sankční konfrontace mezi Ruskem a Západem a klesající ceny surovin.

V roce 2021 činil obchodní obrat 24,6 miliardy dolarů s podílem 24,2 % na celkovém obchodním obratu Kazachstánu. Podíl vývozu a dovozu má rovněž tendenci každoročně růst.

Celkově lze říci, že od roku 2019 dochází k aktivnímu trendu růstu obchodu mezi Ruskem a Kazachstánem a v roce 2021 přesáhl obchod s Ruskem svou maximální hodnotu.

4.3.3 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Čínou v letech 2012-2021

Čína je již mnoho let jedním z největších obchodních a strategických partnerů Kazachstánu. Kazachstán je zase největším obchodním partnerem Číny ve střední Asii. Hlavními položkami kazašského vývozu do Číny jsou komodity ze skupiny zboží: válcované železné a neželezné kovy, kovový šrot, ropa, dále kůže, surová bavlna a vlna. Kazachstán dováží z Číny hotové výrobky, především spotřební zboží, stroje, elektrická zařízení, výrobky dopravní techniky atd. A čínský dovoz do Kazachstánu se ve většině případů vyznačuje zbožím nízké kvality, které svou nízkou cenou a množstvím konkuruje domácím výrobcům.¹⁰

Tabulka 13 Obrat mezi Kazachstánem a Čínou v letech 2012-2021

Rok	Celkový objem obratu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu exportu (v %)	Celkový objem importu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu importu (v %)
2012	21,7	16,3	14,2	16,5	7,4	16,1
2013	22,7	17,0	14,3	17,0	8,4	17,1
2014	17,1	14,2	9,8	12,3	7,3	17,8

¹⁰ Stepanov, V. V. Zvláštnosti obchodní a hospodářské spolupráce Čínské lidové republiky a Republiky Kazachstán / V. V. Stepanov. - Text : přímý // Historie a archeologie : sborník příspěvků z I. mezinárodní vědecké konference (Sankt-Petěrburg, listopad 2012). - Sankt-Petěrburg : Renome, 2012.

2015	10,5	13,8	5,5	11,9	5,1	16,6
2016	7,9	12,7	4,3	11,5	3,7	14,5
2017	10,5	13,4	5,8	12,0	4,7	15,9
2018	11,7	12,3	6,3	10,3	5,4	16,0
2019	14,7	15,1	8,0	13,8	6,8	17,1
2020	15,8	18,3	9,4	19,8	6,3	16,4
2021	18,0	17,7	9,7	16,2	8,2	19,9

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Graf 11 Podíl Číny na celkovém obchodním obratu Kazachstánu (v %)

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Jak je patrné z tabulkové části 12, podíl Číny na celkovém obchodu Kazachstánu činil do roku 2014 v průměru 16-17 % se středním objemem 21-22 mlrd. \$, poté došlo k výraznému poklesu na téměř 12 % podílu na celkovém obchodním obratu Kazachstánu, což bylo způsobeno nestabilní ekonomickou situací v Kazachstánu. Během pandemie však lze pozorovat největší nárůst obchodu mezi zeměmi, a to s podílem 18,3 % na celkovém obratu. Tento faktor lze přičíst nárůstu vázaných obchodních úvěrů středoasijským státům¹¹. V roce 2021 vzájemný obchod činil 18 mlrd. \$ s tím že výrazně zvětšil celkový objem importu z Číny do Kazachstánu.

¹¹ Stepanov, V. V. Zvláštnosti obchodní a hospodářské spolupráce Čínské lidové republiky a Republiky Kazachstán / V. V. Stepanov. - Text : přímý // Historie a archeologie : sborník příspěvků z I. mezinárodní vědecké konference (Sankt-Petěrburg, listopad 2012). - Sankt-Petěrburg : Renome, 2012.

4.3.4 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Itálií v letech 2012-2021

Tabulka 14 Obraty mezi Kazachstánem a Itálií v letech 2012-2021

Rok	Celkový objem obratu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu exportu (v %)	Celkový objem importu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu importu (v %)
2012	16,3	12,3	15,4	17,8	1,0	2,1
2013	17,5	13,1	16,5	19,5	1,0	2,1
2014	17,1	14,2	16,0	20,2	1,0	2,5
2015	9,3	12,2	8,1	17,7	1,1	3,8
2016	8,3	13,4	7,5	20,4	0,8	3,3
2017	9,6	12,3	8,7	17,9	0,9	3,2
2018	13,3	13,9	11,7	19,2	1,5	4,4
2019	10,0	10,2	8,4	14,4	1,6	4,0
2020	7,6	8,8	6,6	14,0	0,9	2,4
2021	9,7	9,5	8,9	14,7	0,8	1,9

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

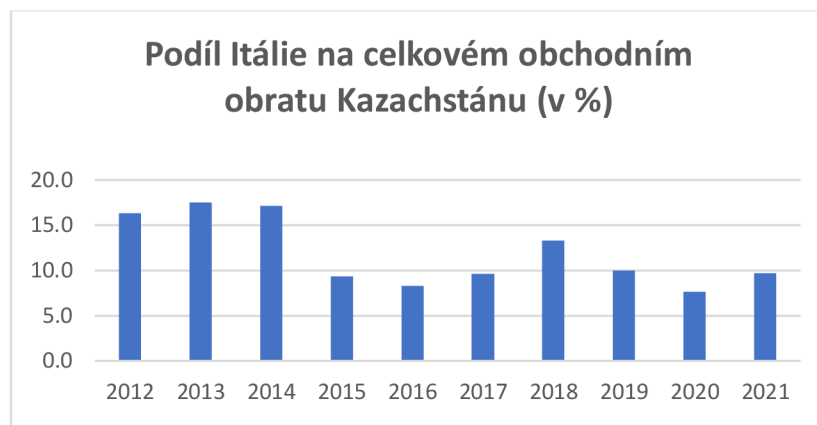
Itálie je po Rusku a Číně třetím hlavním strategickým obchodním partnerem Kazachstánu s podílem přibližně 12-14 % až do roku 2018. V roce 2020 lze pozorovat pokles obchodního obratu s hodnotou 7,6 mld. \$ s podílem 8,8% na celkovém obratu. To samozřejmě bylo působeno Covid-19. Lze však konstatovat, že do roku 2021 se obchodní obrat výrazně zvýšil a má tendenci růst.

Hlavními produkty vyváženými z Kazachstánu do Itálie jsou ropa, agrochemikálie, feroslitiny, hliník, pšenice, měď a zinek.

Itálie ze své strany dodává do Kazachstánu léky, imunologické přípravky, železné kovy a výrobky z niklu, vzduchová čerpadla, oblečení, parfémy, turbomotory, různá zařízení a samozřejmě italská vína.

"Kazachstán je jedinou zemí ve střední Asii, která podepsala s Evropskou unií dohodu o posíleném partnerství a spolupráci¹². Jsme připraveni pokračovat ve spolupráci s naším spolehlivým partnerem ve středoasijském regionu¹³.

Graf 12 Podíl Itálie na celkovém obchodním obrátu Kazachstánu (v %)

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

4.3.5 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Nizozemskem v letech 2012-2021

Tabulka 15 Obrat mezi Kazachstánem a Nizozemskem v letech 2012-2021

Rok	Celkový objem obrátu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obrátu (v %)	Celkový objem exportu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obrátu exportu (v %)	Celkový objem importu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obrátu importu (v %)
2012	7,6	5,7	7,3	8,4	0,3	0,6
2013	10,2	7,7	10,0	11,7	0,4	0,8
2014	9,0	7,5	8,7	11,0	0,3	0,7
2015	5,3	6,9	5,0	10,8	0,3	1,0
2016	3,5	5,7	3,2	8,9	0,3	1,1
2017	5,0	6,4	4,7	9,8	0,3	1,0
2018	6,5	6,9	6,2	10,1	0,3	0,9
2019	4,6	4,7	4,4	7,6	0,2	0,6
2020	3,4	3,9	3,1	6,6	0,2	0,6

¹² Dohoda o posíleném partnerství a spolupráci mezi Republikou Kazachstán na jedné straně a Evropskou unií a jejími členskými státy na straně druhé, uzavřená v Astaně dne 21. prosince 2015.

¹³ Projev italského premiéra Luigiho Di Maia během jednání o dohodě na rok 2021.

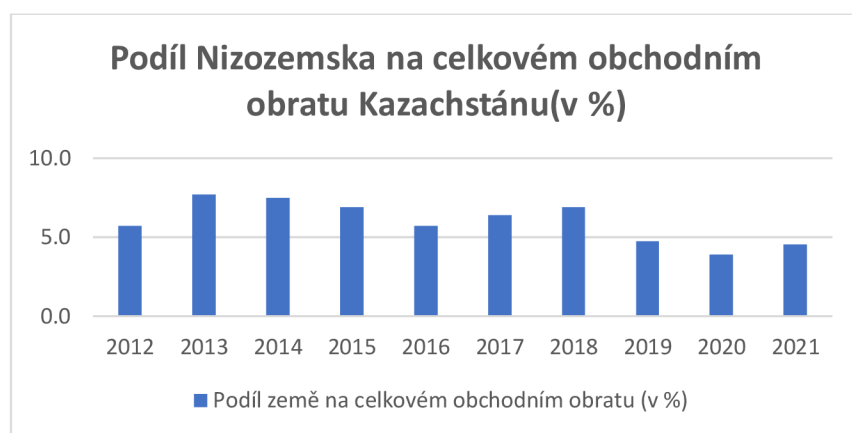
2021	4,6	4,5	4,4	7,3	0,2	0,5
------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Nizozemsko je jedním z hlavních partnerů Kazachstánu ze zemí EU. Nizozemsko je z hlediska obrátu zahraničního obchodu jedním z hlavních partnerů Kazachstánu z Evropské unie. Kromě toho si dnes země oprávněně vysloužila titul "investora na prvním místě" v kazašské ekonomice z hlediska přímých investic.

Mezi oběma zeměmi probíhá významný obchod v zemědělství, ropném, chemickém a strojírenském průmyslu¹⁴

Graf 13 Podíl Nizozemska na celkovém obchodním obrátu Kazachstánu(v %)

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Vzájemný obchod mezi zeměmi byl po celé období velmi aktivní. Nejvyšší vrchol lze zaznamenat v roce 2013, kdy objem obchodu mezi oběma zeměmi činil celých 10 miliard dolarů s podílem téměř 8 % na celkovém obchodním obrátu Kazachstánu. Ve stejném roce dosáhl maximální objem vyvezeného zboží za celé období stejné výše. Poté měl objem vzájemného obchodu i jeho podíl na celkovém obchodním obrátu Kazachstánu klesající tendenci. V roce 2021 činil obchod mezi Kazachstánem a Nizozemskem 4,6 miliardy USD, a to především díky nárůstu vývozu, zatímco objem dovozu z Nizozemska do Kazachstánu zůstal na podobně nízké úrovni 0,2 miliardy USD.

Celkem jsou obchodní vztahy mezi oběma zeměmi založeny na prodeji ropy do Nizozemska.

¹⁴ Kazachstán - Nizozemsko: partnerství přes celou Evropu [online]. 2019. Dostupné z: <https://kapital.kz/economic/82569/kazakhstan-niderlandy-partnerstvo-cheraz-vsyu-yevropu.html>

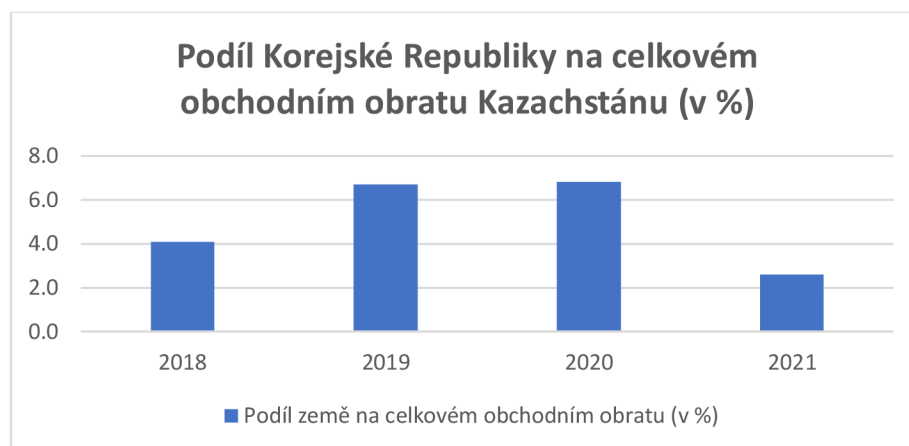
4.3.6 Obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Korejskou republikou v letech 2012-2021

Tabulka 16 Obrat mezi Kazachstánem a Korejskou republikou v letech 2012-2021

Rok	Celkový objem obratu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu exportu (v %)	Celkový objem importu (v mld. \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu importu (v %)
2018	3,9	4,1	3,0	4,9	0,9	2,7
2019	6,5	6,7	3,1	5,3	3,5	8,7
2020	6,0	6,8	1,0	2,1	4,9	12,6
2021	2,6	2,6	1,8	3,1	0,7	1,8

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Graf 14 Podíl Korejské Republiky na celkovém obchodním obratu Kazachstánu (v %)

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Korejská republika je jedním z nejvýznamnějších zahraničních investorů do kazašské ekonomiky. Z ekonomického hlediska je Kazachstán hlavním obchodním partnerem Jižní Koreje ve Střední Asii, přičemž do Kazachstánu směřuje přibližně 51 % korejského vývozu ze všech středoasijských států¹⁵.

Dvoustranný obchod se začal silně rozvíjet a již v roce 2018 patřila Jižní Korea mezi deset zemí s nejvyšším obchodním obratem s Kazachstánem. V roce 2019 dosáhl obchod nejvyšší hodnoty 6,5 miliardy USD, přičemž hodnota obchodu činila 1,53 miliardy USD a

¹⁵ The Oxus Society, 2021

představovala téměř 7 % celkového obchodu Kazachstánu. V roce 2020 lze pozorovat výrazný pokles vývozu z Kazachstánu, ale zároveň nejvyšší hodnotu dovozu do Kazachstánu. Nárůst dovozu do Kazachstánu je způsoben především zvýšeným dovozem investičního zboží z Jižní Koreje.

Hlavními vývozními položkami z Kazachstánu jsou ropa, železné kovy, zinek, měď a železo. Hlavními položkami dováženými do Kazachstánu z Koreje jsou kotle, stroje, zařízení, vozidla, nástroje a přístroje, Hlavními položkami dováženými do Kazachstánu z Koreje jsou kotle, stroje, zařízení, dopravní prostředky, přístroje a zařízení, nezanedbatelný podíl zaujímá pečující a dekorativní kosmetika.

4.4 Podrobná analýza vzájemného obchodu mezi Kazachstánem a Českou Republikou v letech 2020-2021

Obchodní obrat mezi Kazachstánem a Českou republikou v roce 2021 činil 252,7 milionu USD, což je o 28,7 % méně než ve stejném období předchozího roku (354,5 milionu USD).

Vývoz z Kazachstánu do České republiky za rok 2021 vzrostl o 24,3 % na 87,3 milionu dolarů na rok 2021. Nárůst vývozu do České republiky je odůvodněn zvýšením dodávek těchto komodit o 53,4 %, tj. 7,9 mil. dolarů: feroslitiny - o 53,4 %, tj. 4,3 mil. dolarů (z 14,8 mil. dolarů na 22,7 mil. dolarů), vodík, inertní plyny a ostatní nekovy - o 11,4 %, tj. 4,3 mil. dolarů. Růst tržeb v roce 2009 byl částečně kompenzován mírným nárůstem prodeje vodíku, inertních plynů a ostatních nekovů o 11,4 %, tj. 4,3 milionu USD (z 37,5 milionu USD na 41,8 milionu USD), nárůstem prodeje telekomunikačních zařízení 3,5krát, tj. 4,2 milionu USD (z 1,7 milionu USD na 5,1 milionu USD) a poklesem prodeje ostatního spotřebního materiálu a náhradních dílů. USD (z 1,7 mil. USD na 5,9 mil. USD), u lněných semen došlo k nárůstu o 67,1 %, tj. o 2 mil. USD (z 3,0 mil. USD na 5,1 mil. USD), trh se slunečnicovým semenem vzrostl 5,4krát, tj. o 936,3 tis. USD (z 214,0 tis. USD na 1 150,2 tis. USD), podíl solí kyseliny fosforečné na trhu se zvýšil o 29 %, tj. o 891,9 tis. USD (z 3 076,3 tis. USD na 3 968,2 tis. USD), nárůstem ceny obilovin o 10,9 p.b., tj. 372,2 tis. Tento nárůst byl způsoben zvýšením cen obilovin.

Současně došlo k poklesu vývozních dodávek zboží, jako jsou: proudové a turbovrtulové motory, ostatní plynové turbíny - o 100 %, tj. o 3 mil. USD (z 3,0 mil. USD na 0,0 mil. USD), pokud jde o vývoz takového zboží, jako je: rybí filé a ostatní rybí maso

(včetně mletého masa) - o 45,5 %, tj. o 493,9 tis. U ostatního zboží byl pokles způsoben zvýšením cen těchto výrobků: rybí filé a ostatní rybí maso (včetně mletého masa) - o 100 %, tj. o 388,8 tis. USD (z 388,8 tis. USD na 0,0 tis. USD), ostatní zboží - o 100 %, tj. o 388,8 tis. Ke konci roku 2009 se tantal a tantalové výrobky snížily o 96,6 %, tj. o 302,6 tis. Celkový objem tantalu a tantalových výrobků se zvýšil o 96,6 %, tj. o 302,6 tis. Podrobnější informace o hlavním vyváženém zboží do České republiky pro období 2021 jsou uvedeny v tabulce 18.

Dovoz do Kazachstánu z České republiky v roce 2021 klesl o 41,8 % na 165,5 mil. dolarů. Pokles dovozu z České republiky je odůvodněn snížením dovozu takového zboží, jako jsou karoserie automobilů - o 100 %, tj. 90,4 mil. USD (z 90,4 mil. USD na 0,0 mil. USD), zážehové spalovací motory - o 100 %, tj. 25,1 mil. USD (z 25,1 mil. USD na 0,0 mil. USD). USD (z 25,1 mil. USD na 0,0 mil. USD) a pokles cen dílů a příslušenství motorových vozidel a traktorů o 28,8 %, tj. 17,3 mil. Tržní podíl agregátních strojů na zpracování kovů v zemi se zvýšil o 100 %, tj. o 11,7 milionu USD (ze 17,8 milionu USD na 0,6 milionu USD). USD (z 11,7 mil. USD na 0,0 mil. USD), nárůst prodeje dopravníkových pásů a vulkanizovaných pryžových pásů činil 74,8 %, tj. 3,8 mil. USD (z 5,1 mil. USD na 1,3 mil. USD) a prodej dopravníkových pásů a zařízení pro tepelné zpracování materiálů se snížil o 61,5 %, tj. o 3,2 mil. Země také zvýšila podíl svých zařízení na těžbu ropy a zemního plynu na trhu. Společnost se zabývá také výrobou parních turbín.

Současně došlo k nárůstu dovozu zboží, jako jsou: výpočetní stroje - o 62,5 %, tj. 13,2 milionu USD. USD (z 21,1 mil. USD na 34,3 mil. USD), elektromotorů a generátorů - nárůst o 6,9 p.b., tj. o 5,8 mil USD (z 1,0 mil. USD na 6,7 mil. USD). USD (z 1,0 mil. USD na 6,7 mil. USD), stroje a zařízení pro zvedání, přenášení, nakládání nebo vykládání nárůst o 37,4 pct neboli 5,1 mil. USD (z 0,1 na 5,2 mil. USD), nárůst počtu položek položky 8801 nebo 8802, nárůst o 91,1 p. b. neboli 4,5 mil. Tento nárůst byl způsoben zejména zvýšením počtu výrobních jednotek v EU.

Hlavní zboží dovážené do Kazachstánu z České republiky jsou: výpočetní technika - 34,3 mil. USD (20,7% podíl), farmaceutické výrobky balené pro maloobchodní prodej - 17,2 mil. USD (10,4% podíl), motory a generátory - 6,7 mil. Podrobnější informace o hlavních dovozech z české republiky pro období 2021 jsou uvedeny v tabulce 19¹⁶.

¹⁶ Podrobná zpráva Ministerstva obchodu Republiky Kazachstán o vzájemném obchodu mezi Kazachstánem a Českou republikou na období 2020-2021. Ministerstva obchodu Republiky Kazachstán, 2021.

Tabulka 17 Hlavní vývoz z Kazachstánu do České republiky v letech 2020-2021

Hlavní vývoz z Kazachstánu do České republiky								
Produkty	2020			2021			Růst 2021/2020	
	fyziký objem	milionů \$	% z celkového objemu	fyziký objem	milionů \$	% z celkového objemu	fyziký objem	milionů \$
Celkový vývoz z Kazachstánu do České republiky		70,2	100%		87,3	100%		+24,3%
1. Vodík, inertní plyny a ostatní nekovy (kód HS 2804, v t)	16 907,6	37,5	53,5%	18 396,4	41,8	47,9%	+8,8%	+11,4%
2. Ferositiny (kód HS 7202, v tunách)	13 671,0	14,8	21,1%	13 990,4	22,7	26,0%	+2,3%	+53,1%
Telefonní přístroje (kód HS 8517, v t)	0,9	1,7	2,4%	2,6	5,9	6,8%	<i>nárůst o 2,8 p.</i>	<i>růst o 3,5 p.</i>
4. Lněné semeno (kód HS 1204, v t)	4 773,6	3,0	4,3%	5 230,1	5,1	5,8%	+9,6%	+68,4%
5. Soli kyseliny fosforečné (kód HS 2835, v t)	3 225,4	3,1	4,4%	4 151,1	4,0	4,6%	+28,7%	+30%
6. Strusková vlna (kód HS 6806, v t)	1 858,0	1,8	2,6%	1 401,0	1,5	1,7%	-24,6%	-17,6%
7. Slunečnicová semena (kód HS 1206, v t)	543,6	0,2	0,30%	1 290,1	1,2	1,4%	<i>nárůst o 2,4 p.</i>	<i>růst o 5,6 p.</i>
8. Části kolejových vozidel (kód HS 8607, v t)	94,6	0,9	1,4%	105,3	0,9	1,0%	+11,3%	-5,2%
9. Rybí filé a ostatní rybí maso (včetně mletého masa) (kód HS 0304, v t)	265,3	1,1	1,5%	108,0	0,6	0,69%	-59,3%	-44,8%
10. Mikrofony, reproduktory (kód HS 8518, v t)	0,2	0,4	0,54%	0,4	0,5	0,57%	+81,8%	+31,5%
11. části, součásti a příslušenství strojů na zpracování informací (kód HS 8473, v t)	0,4	0,4	0,52%	0,5	0,5	0,57%	+29,8%	+36,4%
12. Zpracované obiloviny (kód HS 1104, v tunách)	43,5	0,0	0,05%	368,6	0,4	0,46%	<i>růst o 8,5 p.</i>	<i>nárůst o 10,6 p.</i>
13. Výpočetní stroje (kód HS 8471, v jednotkách)	573,0	0,1	0,09%	1 387,0	0,4	0,46%	<i>nárůst o 2,4 p.</i>	<i>růst v 6 s.</i>
14. Vyměnitelné pracovní nástroje pro mechanicky ovládané ruční nářadí (kód HS 8207, v t)	0,1	0,0	0,01%	4,8	0,3	0,34%	<i>výška 64,5 p.</i>	<i>Nárůst o 41,9 p.</i>

15. Lana, provazy a kabely (kód HS 5607, v t)	202,5	0,4	0,53%	81,0	0,2	0,23%	-60%	-46,1%
16. Potraviný ostatní (kód HS 2106, v t)	0,1	0,0	0,02%	1,6	0,1	0,11%	výška 29,5 p.	růst o 6,7 p.
17. Elektrické motory a generátory (kód HS 8501, v jednotkách)	4,0	0,1	0,16%	23,0	0,1	0,11%	růst o 5,8 p.	-10,7%
18. Díly pro stroje a zařízení (kód HS 8431, v t)	0,0	0,0	-	2,1	0,1	0,11%	nový	nový
19. Lodní jeřáby, zdvihací jeřáby (kód HS 8426, v jednotkách)	0,0	0,0	-	1,0	0,1	0,11%	nový	nový
20. Plochá válcovaná nelegovaná plátovaná ocel (kód HS 7210, v tunách)	0,0	0,0	-	43,7	0,1	0,11%	nový	

Zdroj: Ministerstva obchodu Republiky Kazachstán

Tabulka 18 Hlavní dovoz do Kazachstánu z České Republiky v letech 2020-2021

Hlavní dovoz do Kazachstánu z České Republiky								
Produkty	2020			2021			Růst 2021/2020	
	fyzický objem	milionů \$	% z celkového objemu	fyzický objem	milionů \$	% z celkového objemu	fyzický objem	milionů \$
Celkový dovoz do Kazachstánu z České republiky		284,3	100%		165,5	100%		-41,8%
1. Výpočetní stroje (kód HS 8471, v jednotkách)	11 265,0	21,1	7,4%	11 414,0	34,3	20,7%	+1,3%	+62,5%
2. léčivé přípravky balené pro maloobchodní prodej (kód HS 3004, v t)	114,2	17,4	6,1%	96,8	17,2	10,4%	-15,3%	-1,2%
3. Elektrické motory a generátory (kód HS 8501, v jednotkách)	494,0	1,0	0,34%	646,0	6,7	4,0%	+30,8%	růst o 6,9 p.
4. Stroje a zařízení pro zvedání, přemísťování, nakládání nebo vykládání (kód HS 8428, v jednotkách)	19,0	0,1	0,05%	39,0	5,2	3,1%	nárůst o 2,1 p.	nárůst o 37,3 p.
5. Odstředivky, zařízení a přístroje pro filtraci kapalin nebo plynů (kód HS 8421, v t)	191,0	3,9	1,4%	170,7	5,2	3,1%	-10,6%	+33,2%

6. Části a součásti letadel čísla 8801 nebo 8802 (kód HS 8803, v t)	0,2	0,1	0,02%	3,2	4,6	2,8%	nárůst o 14,1 p.	nárůst o 91,3 p.
7. Zdravotnický nábytek a jeho části (kód HS 9402, v t)	108,1	1,8	0,63%	164,3	4,1	2,5%	+52%	nárůst o 2,3 p.
8. Telefonní přístroje (kód HS 8517, v t)	27,3	2,9	1,0%	55,1	3,3	2,0%	růst ve 2 s.	+14,4%
9. Části a příslušenství strojů na zpracování informací (kód HS 8473, v t)	3,5	3,4	1,2%	1,4	3,2	1,9%	-60,2%	-4,9%
10. elektronické integrované obvody (kód HS 8542, v t)	0,5	1,9	0,68%	0,5	3,1	1,9%	+5,1%	+59,5%
11. vejce (kód HS 0407, v t)	1 198,5	5,3	1,9%	696,6	3,0	1,8%	-41,9%	-43,5%
12. elektrické generátory (kód HS 8502, v jednotkách)	1,0	0,3	0,11%	2,0	2,9	1,8%	+100%	nárůst o 9,1 p.
13. Tvarovky pro potrubí (kód HS 8481, v t)	53,8	5,0	1,8%	28,0	2,9	1,8%	-47,9%	-42,4%
14. Těsnění a podobné tvarovky z plechu (kód HS 8484, v t)	2,7	2,1	0,75%	3,5	2,5	1,5%	+31,4%	+17,6%
15. Zařízení pro tepelné zpracování materiálů (kód HS 8419, v t)	80,3	5,3	1,9%	37,7	2,0	1,2%	-53,1%	-62,1%
16. Elektrické baterie (kód HS 8507, v t)	599,4	1,7	0,61%	667,4	2,0	1,2%	+11,3%	+15,5%
17. Iniciátory, urychlovače a katalyzátory chemických reakcí (kód HS 3815, v t)	0,0	0,0	-	190,0	1,8	1,1%	nový	nový
18. Živý skot (kód HS 0102, v jednotkách)	232,0	0,6	0,20%	707,0	1,8	1,1%	růst ve 3 p.	nárůst o 3,2 p.
19. Stroje a mechanismy pro sklizeň a mlácení ploidin (kód HS 8433, v t)	28,2	0,4	0,16%	97,0	1,7	1,0%	nárůst o 3,4 p.	nárůst o 3,8 p.
20. Zařízení na třídění a drcení půdy (kód HS 8474, v t)	24,8	0,6	0,22%	61,4	1,6	0,97%	růst o 2,5 p.	nárůst o 2,6 p.

Zdroj: Ministerstva obchodu Republiky Kazachstán

5 Závěr

V této bakalářské práci, která nese název « Změny komoditní a teritoriální struktury zahraničního obchodu Kazachstánu» byla provedena analýza zahraničního obchodu Kazachstánu. Bylo zvoleno časové období od roku 2012 do roku 2021, které bylo pro Kazachstán z ekonomického hlediska nestabilní z důvodu řady devalvací národní měny a také řadě dalších politických situací.

Veškeré údaje a statistiky byly čerpány ze zpráv Národního statistického úřadu Kazachstánu, údajů z archivů Světové banky a spolehlivých článků a akademických prací. Všechny hodnoty jsou uvedeny v běžných cenách a měně amerického dolaru. Ve vlastní práci hlavní metodou pro srovnání a analýzy byly vybrány bazické a řetězové indexy pro lepší pochopení změn a trendů vývoje.

V teoretické části práce byly vysvětleny konkrétní pojmy přímo související s tématem této práce, včetně teorie zahraničního obchodu, zahraničněobchodní politiky Kazachstánu, kvót a clo, tvorby cen ropy a podobně. Zároveň byla částečně zohledněna komoditní struktura zahraničního obchodu Kazachstánu.

V praktické části byly dosaženy hlavní cíle této práce, jako je podrobná analýza určitých ekonomických ukazatelů Kazachstánu, včetně HDP, HDP na obyvatele, vývoj národní měny. Podle výsledků analýzy lze konstatovat, že HDP v národní měně tenge se od počátku tohoto období hodně zvýšil, ale v přepočtu na americké dolary se tyto ukazatele snížily v důsledku devalvace národní měny v letech 2014 a 2016, během nichž tenge vůči dolaru oslabilo téměř třikrát. To mělo vliv na snížení hodnot mnoha ekonomických ukazatelů země.

Dalším cílem bylo vyjádřit a analyzovat hlavní trendy vývoje vývozu, dovozu a obchodní bilance země. Z této studie lze vyvodit závěr, že v letech 2014 až 2020 zahraniční obchod Kazachstánu na světovém trhu poněkud oslabil. Ale do roku 2021, po skončení krize způsobené řadou politických faktorů, a také Covid-19, obrát zahraničního obchodu Kazachstánu poprvé od roku 2014 dosáhl 100 miliard USD.

Kazachstán je velmi bohatá země s velkým množstvím přírodních zdrojů a patří k předním vývozcům ropy a dalších komodit. Navzdory tomu, že kazašská ekonomika byla historicky silně závislá na vývozu zejména ropy a plynu, ze studie však můžeme konstatovat, že Kazachstán má tendenci snižovat vývoz přírodních zdrojů do jiných zemí, což může být

odůvodněno poklesem cen ropy a řady dalších důvodů. To je nepochybně pozitivní faktor, protože Kazachstán přece musí kromě vývozu a prodeje surovin rozvíjet i další odvětví.

Dalším cílem této práce bylo analyzovat obchodní vztahy Kazachstánu s ostatními zeměmi, jeho teritoriální strukturu. Kazachstán je vnitrozemská země ve Střední Asii, která se nachází mezi Evropou a Asií. Jeho zeměpisná poloha mu umožnila navázat hospodářské partnerství se zeměmi v obou regionech. Kazachstán je relativně aktivním účastníkem světového trhu a obchoduje s více než 120 zeměmi.

Kazachstán je navíc členem mnoha obchodních organizací. Například od roku 2015 se Kazachstán stal 162. členem Světové obchodní organizace, což svědčí o jeho integraci do světového obchodu. Je také členem Eurasijského hospodářského svazu, jehož partnerskými zeměmi jsou Bělorusko, Ruská federace, Kazachstán, Arménie a Kyrgyzstán.

Navzdory rozsáhlému seznamu partnerských zemí se však 10 nejvýznamnějších zemí podílí na celkovém obchodu země přibližně 70 %.

Na základě údajů o vzájemném obchodu v letech 2012-2021 zůstávají hlavními partnery v obchodu s Kazachstánem tři přední země, Rusko, Čína a Itálie, s podílem 40-45 % na celkovém obchodním obratu. V první desítce zůstávají také takové země jako Nizozemsko, Francie a Švýcarsko, ale celkový objem obratu zboží se každoročně mění. Od roku 2018 můžeme pozorovat aktivní nárůst vzájemného obchodu mezi Kazachstánem a Korejskou republikou, který dosáhl 4. místa z hlediska obchodního obratu Kazachstánu s ostatními zemí. Obecně lze pozorovat tendenci Kazachstánu zaměřovat se na vzájemný obchod s Asií a sousedními stranami, což dokládá rozšiřování vzájemného obchodu s Tureckem a Uzbekistánem, které se od roku 2015 umístily v první desítce zemí, s nimiž Kazachstán realizoval nejvyšší obchodní obrat. V příloze jsou uvedeny podrobné tabulky podle kterým je možné sledovat pořadí deseti hlavních partnerských zemí s kterými byl největší objem obratu u Kazachstánu od roku 2012 až 2021.

V neposlední řadě byly důležitým aspektem této práce obchodní vztahy mezi Kazachstánem a Českou republikou. Byla provedena podrobná analýza struktury dovozu a vývozu mezi oběma zeměmi pro roky 2020 a 2021. V roce 2021 se objem obchodu mezi oběma zeměmi snížil přibližně o čtvrtinu, ale vývoz z Kazachstánu do České republiky se zvýšil o 25 %. Lze uvést, že hlavním zbožím přepravovaným z Kazachstánu do České republiky jsou vodík, inertní plyny a ostatní nekovy. Naopak hlavním zbožím dováženým do Kazachstánu z České republiky jsou výpočetní stroje. Celkově jsou zahraničněobchodní

vztahy mezi Kazachstánem a Českou republikou výhodné pro obě strany. Jak již bylo zmíněno, Kazachstán je známý svými rozsáhlými přírodními zdroji a nerostné suroviny, zatímco Česká republika je známá svým high-tech průmyslem a strojírenstvím.

Závěrem lze konstatovat, že celkově doznala komoditní a teritoriální struktura zahraničního obchodu Kazachstánu v posledních letech významnými změnami, taženými snahou o diverzifikaci ekonomiky a rozvoj ekonomických vazeb se sousedními zeměmi.

6 Seznam použitých zdrojů

Bibliografie:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky 2020 = Statistical yearbook of the Czech Republic 2020. Praha: Český statistický úřad, 2020. ISBN 978-80-250-3050-9.

FAO YEARBOOK TRADE. ISSN 0071-7126.

I.B. Světové hospodářství. M: EURASIJSKÉ HOSPODÁŘSKÉ SDRUŽENÍ, 2009.

MENZLOVÁ, J. -- BŘÍŠKOVÁ, M. -- SEKAVOVÁ, H. -- ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ

EKONOMIKY A INFORMACÍ. Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2019 = Agrarian foreign trade yearbook 2019 : (informační studie). Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020. ISBN 978-80-7271-241-0.

Relevantní databáze - Národní statistický úřad Kazachstánu, OEC World, World Bank atd.

SAMUELSON, P A. -- NORDHAUS, W D. Ekonomie : 19. vydání. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

SVATOŠ, M. -- ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA EKONOMIKY. Ekonomika agrárního sektoru : (vybraná témata). V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2807-5.

SVATOŠ, M. Zahraniční obchod : teorie a praxe. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

Elektronické zdroje:

Analýza trendů. *Komplexní služby pro podnikatele* [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.altaxo.cz/provoz-firmy/management/rizeni-podniku/analyza-trendu>

Eurasijská ekonomická unie. *Eurasijská ekonomická unie*[online]. 2023. Dostupné z: <https://eec.eaunion.org/>

Kazachstán - Nizozemsko: partnerství přes celou Evropu [online]. 2019. Dostupné z: <https://kapital.kz/economic/82569/kazakhstan-niderlandy-partnerstvo-cherez-vsuyevropu.html>

Klasifikace zboží v souladu s jednotnou nomenklaturou zahraničně ekonomických činností Eurasijské hospodářské unie. In: . Kazachstán: *Komise pro státní příjmy Ministerstva financí Republiky Kazachstán*, 2020. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37855732&pos=4;-98#pos=4;-98

KŘIVÝ, Ivan. *Analýza časových řad*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2012. ISBN CZ.1.07/2.2.00/28.0245. Dostupné z: <https://web.osu.cz/~Bujok/files/ancas.pdf>

Národní statistický úřad. *Národní statistický úřad Agentura pro strategické plánování a reformy Agentura pro strategické plánování a reformy Republika Kazachstán*[online]. 2023. Dostupné z: <https://stat.gov.kz>

O regulaci obchodních činností. In: . 2004, *Zákon Republiky Kazachstán, № 544*. Dostupné také z: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z040000544>

Podrobná zpráva Ministerstva obchodu Republiky Kazachstán o vzájemném obchodu mezi Kazachstánem a Českou republikou na období 2020-2021. Ministerstva obchodu Republiky Kazachstán, 2021.

The Oxus Society [online]. Dostupné z: <https://oxussociety.org>

Usnesení vlády č. 647 o schválení cenových pravidel (metodiky) pro vývoz ropy a plynového kondenzátu ze dne 21. září 2021. In: . 2021. Dostupné také z: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000647>

World Trade Organization [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.wto.org/index.htm>

World Trade Organization Statistics [online]. 2023. Dostupné z: <https://stats.wto.org>

7 Seznam obrázků, tabulek, grafů a použitých zkratk

7.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Země B	19
Obrázek 2 Světový trh s komoditou X.....	20
Obrázek 3 Světový trh s komoditou X.....	21
Obrázek 4 Země A	21

7.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj rovnovážného měnového kurzu dolaru USD/Kazašský tenge v letech 2012-2021.....	35
Tabulka 2 Vývoj HDP v Kazachstánu v letech 2012-2021 v dolarech	36
Tabulka 3 Vývoj HDP v letech 2012-2021 (v tenge)	38
Tabulka 4 Vývoj celkového obrátu v letech 2012-2021 (v mld. \$)	39
Tabulka 5 Vývoj exportu v letech 2012-2021 (v mld.\$)	40
Tabulka 6 Struktura exportu v letech 2012-2021 (v mld. \$)	41
Tabulka 7 Vývoj importu v letech 2012-2021 (v mld.\$)	42
Tabulka 8 Struktura importu v letech 2012-2021 (v mld. \$)	43
Tabulka 9 Vývoj salda státního rozpočtu v letech 2012-2021 (v mld. \$)	44
Tabulka 10 Saldo surovin a nesurovin v letech 2012-2021 (v mld. \$)	45
Tabulka 11 Podíl salda na celkovém HDP (v %)	47
Tabulka 12 Obrat mezi Kazachstánem a Ruskem v letech 2012-2021 (v %)	48
Tabulka 13 Obrat mezi Kazachstánem a Čínou v letech 2012-2021	50
Tabulka 14 Obraty mezi Kazachstánem a Itálií v letech 2012-2021	52
Tabulka 15 Obrat mezi Kazachstánem a Nizozemskem v letech 2012-2021	53
Tabulka 17 Obrat mezi Kazachstánem a Korejskou republikou v letech 2012-2021.....	55
Tabulka 18 Hlavní vývoz z Kazachstánu do České republiky v letech 2020-2021.....	58
Tabulka 19 Hlavní dovoz do Kazachstánu z České Republiky v letech 2020-2021	59

7.3 Seznam grafů

Graf 1 Vývoj měnového kurzu 1 \$ vůči KZT.....	36
Graf 2 Vývoj HDP v letech 2012-2021 (v mld. \$)	37

Graf 3 Vývoj HDP v letech 2012-2021 (v KZT)	39
Graf 4 Vývoj celkového obratu v letech 2012-2021 (v mld. \$).....	40
Graf 5 Vývoj exportu v letech 2012-2021 (v mld.\$)	41
Graf 6 Struktura exportu v letech 2012-2021 (v \$)	42
Graf 7 Vývoj importu v letech 2012-2021 (v mld.\$).....	43
Graf 8 Struktura importu v letech 2012-2021 (v %).....	44
Graf 9 Vývoj salsu státního rozpočtu v letech 2012-2021 (v mld. \$).....	45
Graf 10 Podíl Ruska na celkovém obchodním obratu Kazachstánu (v %).....	49
Graf 11 Podíl Číny na celkovém obchodním obratu Kazachstánu (v %).....	51
Graf 12 Podíl Itálie na celkovém obchodním obratu Kazachstánu (v %).....	53
Graf 13 Podíl Nizozemska na celkovém obchodním obratu Kazachstánu(v %).....	54
Graf 15 Podíl Korejské Republiky na celkovém obchodním obratu Kazachstánu (v %).....	55

7. 4 Seznam použitých zkratk

HDP	Hrubý Domácí Produkt
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)
EU	Evropská Unie
SNS.	Společenství nezávislých států
EAEU	Eurasijská ekonomická unie
EAHU	Eurasijský hospodářský svaz
Mld.	Miliarda= 10^9

8 Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2012	68
Příloha 2 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2013	69
Příloha 3 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2014	69
Příloha 4 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2015	70
Příloha 5 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2016	71
Příloha 6 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2017	71
Příloha 7 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2018	72
Příloha 8 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2019	73
Příloha 9 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2020	73
Příloha 10 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2021	74

Příloha 1 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2012

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	23 096 615,3	17,4	6 136 935,4	7,1	16 959 679,8	36,6
2.	Čína	21 672 728,8	16,3	14 227 834,5	16,5	7 444 894,3	16,1
3.	Italie	16 339 598,4	12,3	15 364 042,0	17,8	975 556,4	2,1
4.	Nizozemsko	7 572 538,5	5,7	7 286 520,7	8,4	286 017,8	0,6
5.	USA	6 469 288,3	4,9	3 588 878,7	4,2	2 880 409,6	6,2
6.	Francie	6 285 626,9	4,7	5 634 572,9	6,5	651 054,0	1,4
7.	Ukrajina	5 314 807,9	4,0	2 382 551,1	2,8	2 932 256,8	6,3
8.	Rakousko	5 226 455,3	3,9	4 955 901,0	5,7	270 554,3	0,6
9.	Německo	5 219 764,1	3,9	1 392 934,8	1,6	3 826 829,3	8,3
10.	Švýcarsko	5 140 080,7	3,9	4 916 774,1	5,7	223 306,6	0,5

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 2 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2013

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	23 847 038,1	17,9	5 875 273,6	6,9	17 971 764,6	36,8
2.	Čína	22 738 213,6	17,0	14 373 748,0	17,0	8 364 465,5	17,1
3.	Itálie	17 515 526,0	13,1	16 480 655,2	19,5	1 034 870,8	2,1
4.	Nizozemsko	10 261 562,5	7,7	9 888 286,0	11,7	373 276,5	0,8
5.	Francie	6 492 656,4	4,9	5 460 114,3	6,4	1 032 542,1	2,1
6.	USA	6 073 340,1	4,5	3 091 501,6	3,6	2 981 838,5	6,1
7.	Švýcarsko	4 505 510,3	3,4	4 313 586,9	5,1	191 923,4	0,4
8.	Ukrajina	4 311 059,6	3,2	2 041 423,9	2,4	2 269 635,7	4,7
9.	Rakousko	3 957 615,7	3,0	3 614 869,4	4,3	342 746,3	0,7
10.	Turecko	3 529 186,2	2,6	2 603 060,6	3,1	926 125,6	1,9

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 3 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2014

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	20 196 233,7	16,7	6 388 543,6	8,0	13 807 690,1	33,4
2.	Čína	17 156 639,5	14,2	9 799 418,4	12,3	7 357 221,1	17,8
3.	Itálie	17 089 099,4	14,2	16 051 570,5	20,2	1 037 528,9	2,5

4.	Nizozemsko	9 032 913,1	7,5	8 724 187,7	11,0	308 725,4	0,7
5.	Francie	5 775 725,7	4,8	4 690 336,1	5,9	1 085 389,6	2,6
6.	Švýcarsko	4 721 463,0	3,9	4 539 237,4	5,7	182 225,5	0,4
7.	USA	3 886 092,0	3,2	1 187 380,1	1,5	2 698 711,9	6,5
8.	Turecko	3 291 833,8	2,7	2 272 446,5	2,9	1 019 387,3	2,5
9.	Rumunsko	3 272 306,8	2,7	3 152 960,2	4,0	119 346,6	0,3
10.	Rakousko	3 133 210,7	2,6	2 854 270,4	3,6	278 940,3	0,7

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 4 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2015

	Název země	Obchodní obrat		Export		Import	
		Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	15 076 855,7	19,7	4 547 555,3	9,9	10 529 300,4	34,4
2.	Čína	10 567 950,9	13,8	5 480 137,5	11,9	5 087 813,4	16,6
3.	Itálie	9 310 715,8	12,2	8 136 263,7	17,7	1 174 452,1	3,8
4.	Nizozemsko	5 293 173,1	6,9	4 980 963,6	10,8	312 209,5	1,0
5.	Francie	3 351 854,1	4,4	2 681 283,1	5,8	670 571,0	2,2
6.	USA	2 811 636,9	3,7	760 675,1	1,7	2 050 961,8	6,7
7.	Švýcarsko	2 788 418,0	3,6	2 659 289,8	5,8	129 128,2	0,4
8.	Německo	2 328 628,7	3,0	342 620,7	0,7	1 986 008,1	6,5
9.	Turecko	2 017 490,2	2,6	1 275 573,3	2,8	741 916,9	2,4
10.	Ukrajina	2 001 484,7	2,6	1 173 658,8	2,6	827 825,9	2,7

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 5 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2016

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	12 733 489,8	20,5	3 445 176,6	9,4	9 288 313,2	36,6
2.	Itálie	8 317 385,8	13,4	7 481 655,4	20,4	835 730,4	3,3
3.	Čína	7 896 442,2	12,7	4 228 410,0	11,5	3 668 032,2	14,5
4.	Nizozemsko	3 537 337,4	5,7	3 255 796,0	8,9	281 541,3	1,1
5.	Švýcarsko	2 552 362,9	4,1	2 442 786,2	6,6	109 576,7	0,4
6.	Francie	2 452 755,5	3,9	1 791 840,9	4,9	660 914,6	2,6
7.	USA	1 882 607,7	3,0	613 023,3	1,7	1 269 584,4	5,0
8.	Německo	1 704 843,5	2,7	262 206,5	0,7	1 442 637,0	5,7
9.	Uzbekistán	1 512 991,5	2,4	925 198,4	2,5	587 793,1	2,3
10.	Turecko	1 469 288,8	2,4	851 027,8	2,3	618 261,0	2,4

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 6 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2017

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	16 372 030,9	21,0	4 639 035,2	9,6	11 732 995,7	39,6
2.	Čína	10 492 975,0	13,4	5 797 976,3	12,0	4 694 998,7	15,9
3.	Itálie	9 613 244,8	12,3	8 667 339,6	17,9	945 905,2	3,2
4.	Nizozemsko	5 029 876,0	6,4	4 747 900,3	9,8	281 975,7	1,0

5.	Francie	3 395 958,6	4,3	2 860 677,2	5,9	535 281,4	1,8
6.	Švýcarsko	3 237 521,6	4,1	3 100 678,6	6,4	136 843,1	0,5
7.	Uzbekistán	1 985 347,4	2,5	1 249 166,3	2,6	736 181,1	2,5
8.	Německo	1 903 152,0	2,4	418 029,0	0,9	1 485 123,0	5,0
9.	Turecko	1 880 193,8	2,4	1 150 557,3	2,4	729 636,5	2,5
10.	Španělsko	1 698 635,6	2,2	1 444 301,0	3,0	254 334,7	0,9

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 7 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2018

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	18 517 344,6	19,5	5 279 873,7	8,6	13 237 470,9	39,3
2.	Itálie	13 219 793,7	13,9	11 734 254,8	19,2	1 485 538,9	4,4
3.	Čína	11 691 670,0	12,3	6 307 476,4	10,3	5 384 193,6	16,0
4.	Nizozemsko	6 493 963,8	6,9	6 186 148,2	10,1	307 815,6	0,9
5.	Francie	4 496 758,3	4,7	3 839 223,3	6,3	657 535,0	2,0
6.	Korejská republika	3 897 117,0	4,1	2 975 893,4	4,9	921 223,6	2,7
7.	Švýcarsko	3 076 965,2	3,2	2 900 438,1	4,7	176 527,1	0,5
8.	Uzbekistán	2 794 989,3	2,9	1 639 663,7	2,7	1 155 325,6	3,4
9.	USA	2 223 472,1	2,3	955 248,0	1,6	1 268 224,1	3,8
10.	Německo	2 102 818,3	2,2	462 826,3	0,8	1 639 992,0	4,9

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 8 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2019

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	19 982 997,5	20,4	5 670 903,4	9,8	14 312 094,1	36,0
2.	Čína	14 792 492,5	15,1	8 003 866,7	13,8	6 788 625,8	17,1
3.	Itálie	9 957 120,9	10,2	8 377 377,7	14,4	1 579 743,3	4,0
4.	Korejská republika	6 545 483,9	6,7	3 080 203,7	5,3	3 465 280,2	8,7
5.	Nizozemsko	4 635 618,8	4,7	4 398 277,3	7,6	237 341,5	0,6
6.	Francie	4 349 234,4	4,4	3 648 741,3	6,3	700 493,2	1,8
7.	Uzbekistán	3 415 131,5	3,5	1 996 560,2	3,4	1 418 571,3	3,6
8.	Turecko	3 237 606,3	3,3	2 420 492,1	4,2	817 114,1	2,1
9.	Švýcarsko	2 823 854,3	2,9	2 688 176,4	4,6	135 677,9	0,3
10.	Španělsko	2 368 821,6	2,4	2 175 962,3	3,7	192 859,3	0,5

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 9 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2020

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	18 775 351,6	21,7	5 007 142,5	10,5	13 768 209,0	35,4
2.	Čína	15 798 567,6	18,3	9 420 579,1	19,8	6 377 988,6	16,4
3.	Itálie	7 581 591,2	8,8	6 644 417,8	14,0	937 173,4	2,4
4.	Korejská republika	5 911 404,8	6,8	1 003 919,4	2,1	4 907 485,4	12,6

5.	Nizozemsko	3 389 721,2	3,9	3 148 952,3	6,6	240 768,9	0,6
6.	Turecko	3 082 426,4	3,6	2 131 513,8	4,5	950 912,6	2,4
7.	Uzbekistán	2 930 694,5	3,4	2 137 667,8	4,5	793 026,7	2,0
8.	Francie	2 812 595,5	3,3	1 858 500,3	3,9	954 095,2	2,5
9.	Indie	2 375 301,0	2,7	1 991 591,7	4,2	383 709,3	1,0
10.	Německo	2 079 839,8	2,4	247 559,3	0,5	1 832 280,6	4,7

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování

Příloha 10 Obchodní obrat Kazachstánu s partnerskými zemí v 2021

Obchodní obrat				Export		Import	
	Název země	Celkový objem obratu (v mil \$)	Podíl země na celkovém obchodním obratu (v %)	Celkový objem exportu (v mil \$)	Podíl země na celkovém exportu (v %)	Celkový objem importu (v mil \$)	Podíl země na celkovém importu (v %)
1.	Rusko	24 624 280,0	24,2	7 018 745,8	11,6	17 605 534,2	42,5
2.	Čína	18 000 962,5	17,7	9 772 505,6	16,2	8 228 456,9	19,9
3.	Itálie	9 675 397,7	9,5	8 889 096,1	14,7	786 301,7	1,9
4.	Nizozemsko	4 611 817,2	4,5	4 384 191,1	7,3	227 626,1	0,5
5.	Turecko	4 111 047,9	4,0	2 964 665,6	4,9	1 146 382,3	2,8
6.	Uzbekistán	3 833 914,1	3,8	2 776 871,2	4,6	1 057 043,0	2,6
7.	Francie	3 059 424,4	3,0	2 394 660,3	4,0	664 764,1	1,6
8.	Korejská republika	2 643 335,0	2,6	1 877 226,7	3,1	766 108,3	1,8
9.	USA	2 223 189,0	2,2	872 151,7	1,4	1 351 037,3	3,3
10.	Německo	2 213 367,2	2,2	398 537,6	0,7	1 814 829,7	4,4

Zdroj: Národní statistický úřad, vlastní zpracování